

صنعت دارویی

نسخه ششم



۱۴۰۴

گزارش تازه‌ترین تحولات و دستاوردهای صنعت دارویی ایران و جهان

تألیف: مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان
امور پژوهشی و اجرایی: مدیریت بازاریابی و توسعه محصول و آکادمی سامان
ویراستاری و امور هنری: مدیریت روابط عمومی و صدای مشتریان

چاپ ششم: تابستان ۱۴۰۴
شمارگان: ۵۰ نسخه
تمامی حقوق این اثر متعلق به بانک سامان است.

این گزارش با هدف ارائه به فعالان صنعت دارویی تهیه و تدوین شده
و بهره‌برداری از اطلاعات و مطالب آن با ذکر منبع بدون مانع است.



پیش‌گفتار

دسترسی فراگیر به مراقبت‌های بهداشتی، نوآوری و تحقیق و توسعه در صنعت دارو از نشانه‌های مهم رشد اقتصادی در هر کشور محسوب می‌شود؛ اهمیت دارو و سلامت ملی تا حدی است که امروزه بانک جهانی در کنار سازمان جهانی بهداشت آن را به عنوان یکی از شاخص‌های مهم توسعه قلمداد کرده است.

وجود عواملی چون طرح تحول سلامت در سال‌های اخیر منجر به توسعه و بهبود خدمات ارائه شده به بیماران و همچنین افزایش دسترسی جمعیت آسیب‌پذیر و کم‌درآمد کشورمان به خدمات بهداشتی و درمانی از جمله دارو شده است.

تداوم رشد و فعالیت این صنعت در شرایط تحریم و رکود اقتصادی و همچنین احتمال حذف ارز ترجیحی به طور کامل علاوه بر حمایت دولت، حمایت سیستم بانکی در تأمین مالی و پرداخت‌های بین‌المللی را نیز می‌طلبد. تحریم‌ها از یک سو باعث ایجاد مانع در واردات مواد اولیه و دشواری برای صنعت تولید شده و از سوی دیگر منابع ارزی برای واردات داروهای شناخته شده را با کمبود مواجه کرده است. در این شرایط، همراهی با سیاست‌های کلان اقتصادی کشور و افزایش خوداتکایی در تأمین داروهای مورد نیاز و کاهش وابستگی به واردات دارو از طریق حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش تولید دارو به وسیله ایجاد و توسعه ظرفیت واحدهای تولیدی دارو و مواد اولیه، بسیار حائز اهمیت است. همچنین لازم است تا زمان رسیدن به این هدف، ارز لازم برای واردات مواد اولیه و داروهای ساخته شده با کمترین مشکل تأمین شود.

ما در واحد بانکداری شرکتی بانک سامان، بانک پیشروی کشور در ارائه خدمات تأمین مالی و ارزی به صنعت دارو، خود را متعهد به حمایت از این صنعت می‌دانیم و می‌خواهیم با آسان کردن مشکلات بازیگران آن در حوزه مالی، به رشد و شکوفایی صنعت دارو کمک کنیم.

این گزارش نیز در راستای شناخت بیشتر چالش‌های بازیگران این صنعت تهیه شده است تا فضای کسب‌وکار برای فعالان روشن‌تر شود و باب گفتگوهای بیشتر بین همه حلقه‌های زنجیره دارویی کشور برای رفع مشکلات باز شود.



مروت رنجبر
مدیر بانکداری شرکتی

خلاصه مدیریتی

- سهم بالای هزینه تحقیق و توسعه در شرکت‌های بزرگ جهانی نشان‌دهنده اهمیت رقابت تکنولوژیک در صنایع داروسازی است. در دو دهه گذشته داروهای زیستی یک‌سوم از بازار جهانی را تصاحب کرده‌اند.
- ارزش حقیقی تولیدات داخلی صنایع داروسازی در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال پیش از آن تقریباً ثابت مانده است. در مقابل حجم تولیدات داخلی در این بازه زمانی ۲۰ درصد کاهش یافته است.
- میانگین سرمایه موردنیاز برای بهره‌برداری از واحدهای صنعتی جدید در سال ۱۴۰۲ با رشدی ۴۰ درصدی همراه بوده است.
- جواز تأسیس صادره برای طرح‌های صنعتی جدید از ۲۵۷ واحد در سال ۱۴۰۲ به ۷۷ واحد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.
- توسعه محصولات و بازارهای جدید، مهم‌ترین استراتژی شرکت‌های بزرگ صنایع داروسازی است. علاوه بر این، تولید مواد اولیه و تکمیل زنجیره تأمین، از دیگر استراتژی‌های غالب تولیدکنندگان محصولات دارویی است.
- فعالان این صنعت ریسک‌های مالی و کمبود نقدینگی را مهم‌ترین ریسک‌های این صنعت ارزیابی کرده‌اند. تأخیر در بازپرداخت مطالبات از طرف شرکت‌های دارویی و سازمان‌های بیمه‌گر شرکت‌های تأمین‌کننده را تحت فشار قرار داده است.
- فعالان صنایع داروسازی "عدم تأمین مواد اولیه به دلیل مواردی از قبیل کمبود نقدینگی" را به عنوان مهم‌ترین دلیل توقف فعالیت کارگاه‌ها ابراز کرده‌اند. "عدم ثبات اقتصادی در بازار" و "عدم توان رقابت" در رتبه‌های بعدی قرار دارند.
- حجم مصرف داخلی محصولات دارویی در سال ۱۴۰۳ با افتی ۱۹ درصدی همراه بوده است.
- ۸۰ درصد از داروهای نسخه‌ای و ۹۰ درصد از داروهای OTC موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. در مقابل تنها ۵۴ درصد از زیست‌داروهای موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. بنابراین وابستگی به
- واردات در این گروه کالایی بسیار بالا است. هم‌زمان اکثر داروهای مدرن برای درمان بیماری‌های خاص و سرطان در گروه کالایی زیست‌داروها قرار دارند.
- در هفت سال اخیر سهم خانوار از منابع تأمین مالی محصولات دارویی از ۶۱ درصد به ۷۷ درصد رسیده است؛ بنابراین در عمل سطح تعهدات پوشش بیمه‌ای در بازار داخلی کاهش یافته است.
- صادرات محصولات دارویی در سال ۱۴۰۳ به ۸۶ میلیون دلار رسیده و حجم صادرات داروهای نهایی از ۴۲ میلیون دلار به ۷۴ میلیون دلار رسیده است.
- واردات دارو با افتی ۱۲ درصدی از ۸۳۹ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۷۲۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.
- افزایش حجم تولیدات داخلی نیازمند واردات مواد اولیه دارویی به کشور است. در سال‌های اخیر سالانه یک میلیارد دلار ماده مؤثره دارویی به کشور وارد شده است.
- در حال حاضر، تنها یک چهارم مواد اولیه موردنیاز صنایع داروسازی داخلی در کشور تولید می‌شود. از طرف دیگر واردات مواد اولیه این صنایع کماکان تحت پوشش تخصیص ترکیبی از ارز دولتی و ارزیابی است.
- سهم ارز دولتی از ارز ترجیحی تخصیص داده شده به واردات مواد اولیه دارویی طی سال‌های اخیر کاهش یافته بود. این شاخص از ۲۷ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۱۳ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.
- تعداد شرکت‌های واردکننده دارو در سال‌های اخیر کاهش یافته و در مقابل تعداد تولیدکنندگان داخلی افزایش یافته است.
- تعداد برندهای موجود برای داروهای ژنریک کاهش یافته است؛ بنابراین با افزایش میانگین تعداد برندهای هر داروی ژنریک از ۳.۳ به ۲.۶ برند می‌توان نتیجه‌گیری کرد که رقابت در عرصه داروهای ژنریک کاهش پیدا کرده است.

- در حال حاضر ۷۲ واحد صنعتی به تولید ماده مؤثره دارویی در داخل کشور می‌پردازند. محصولات این کارخانجات در بین ۱۱۳۹ واحد صنعتی داروسازی تقسیم می‌شود.
- هلدینگ بزرگ دارویی کشور در سه حوزه تولید ماده اولیه، تولید دارو و پخش و توزیع آن به ادغام عمودی زنجیره تأمین پرداخته است.
- سود بازرگانی داروخانه‌ها و شرکت‌های پخش در گروه کالایی محصولات وارداتی در بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ تقریباً ثابت بوده است. این شاخص برای داروخانه‌ها و شرکت‌های پخش به ترتیب ۹.۵ و ۴.۲ درصد بوده است. اما این شاخص در سه ماهه اول سال ۱۴۰۴ تغییر کرده و برای داروخانه و شرکت‌های پخش به ترتیب به ۱۲.۸ و ۷.۱ درصد رسیده است.
- در حال حاضر بیش از ۱۶۸۰۰ داروخانه در کشور به فعالیت می‌پردازند. تعداد داروخانه‌های کشور در پنج سال اخیر بیش از دوبرابر شده است. این موضوع باعث افزایش رقابت، کاهش حاشیه سود و همچنین کاهش قدرت چانه‌زنی این بخش از زنجیره تأمین دارو در برابر شرکت‌های داروسازی و پخش دارو شده است.



بازار جهانی دارو

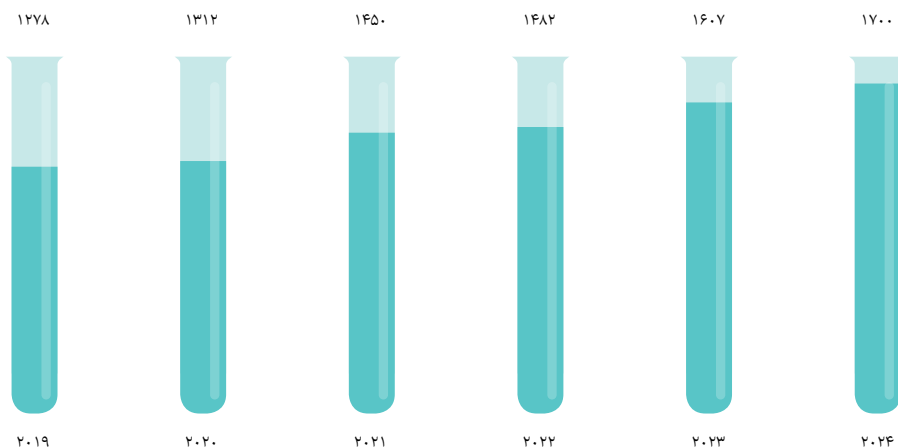
روند تحولات جهانی

بازار محصولات دارویی جزء معدود بازارهایی بود که در همه‌گیری کرونا رشد قابل‌ملاحظه‌ای کرده بود؛ ارزش بازار جهانی دارو در سال ۲۰۲۴ با رشدی ۶ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۳ به ۱۷۰۰ میلیارد دلار رسیده است.



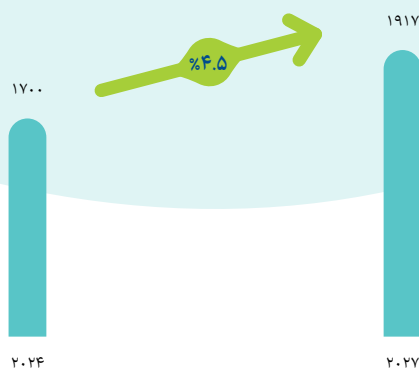
در سال ۲۰۲۴ ارزش جهانی
بازار با رشد ۶ درصدی
به ۱۷۰۰ میلیارد دلار رسید.

ارزش بازار جهانی دارو (میلیارد دلار)



نرخ رشد سالانه بازار جهانی دارو در افق ۲۰۲۷، سالانه ۴.۵ درصد خواهد بود. نرخ رشد پیش‌بینی‌شده برای بازار دارو در دو سال اخیر کاهش یافته است.

پیش‌بینی ارزش بازار جهانی دارو (میلیارد دلار)

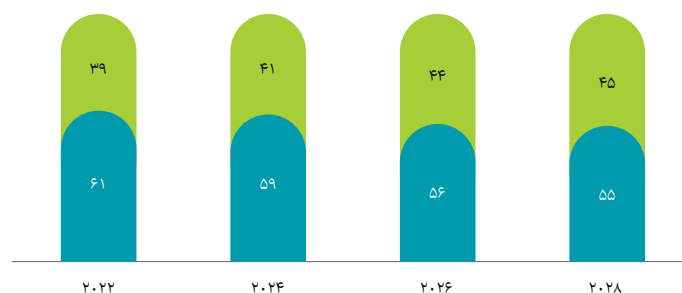


www.statista.com

در سال ۲۰۲۴، ۵۹ درصد از داروهای تولیدی در جهان با استفاده از تکنولوژی‌های شیمیایی متعارف تولید می‌شوند. سهم زیست‌داروها از بازار جهانی در دهه اخیر رشد قابل‌ملاحظه‌ای داشته است. پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۸ سهم زیست‌داروها از بازار جهانی به بیش از ۴۵ درصد برسد.

سهم انواع دارو به تفکیک تکنولوژی ساخت (درصد)

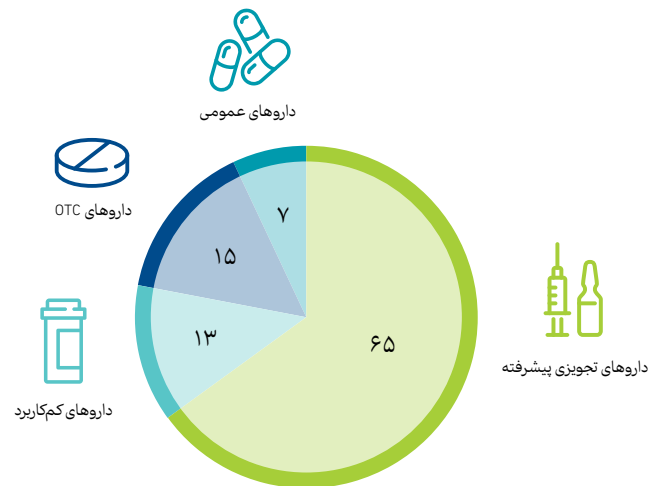
داروهای متعارف و سایر ● زیست‌داروها ●



www.statista.com

داروهای تجویزی پیشرفته، دو سوم بازار جهانی دارو را به خود اختصاص داده‌اند. با انقضای حق مالکیت معنوی داروهای تجویزی پیشرفته، قیمت این داروها کاهش پیدا خواهد کرد. در عوض داروهای جدید تولیدی بازارهای جدیدی را به وجود خواهند آورد.

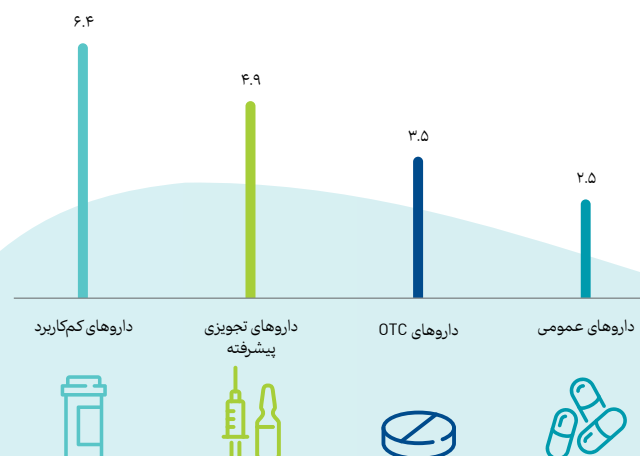
سهم انواع دارو از بازار جهانی - ۲۰۲۴ (درصد)



www.statista.com

نرخ رشد بازار جهانی دارو در گروه‌های کالایی مختلف، متفاوت است. بازار داروهای تجویزی پیشرفته نسبت به سایر داروهای پرکاربرد رشد بیشتری خواهد داشت.

رشد متوسط سالانه بازار جهانی انواع دارو در افق ۲۰۲۶ (درصد)



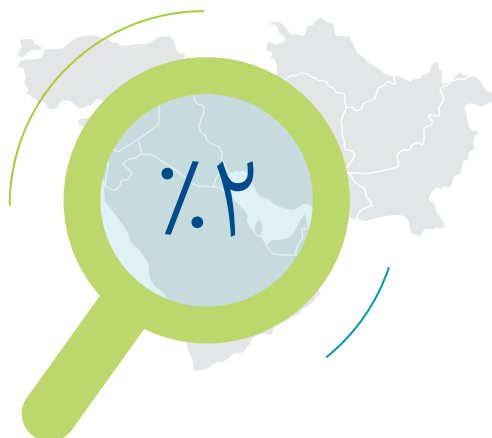
www.statista.com



جغرافیای بازار

سهم قاره آمریکا از بازار جهانی دارو بیش از ۶۰ درصد است.

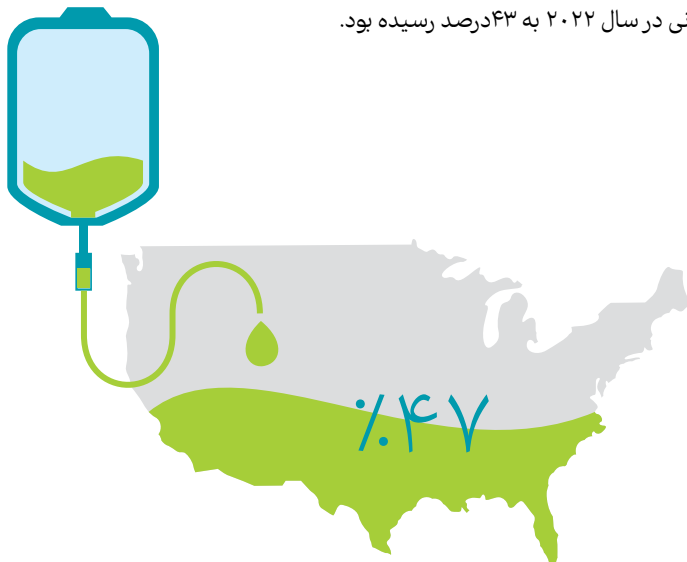
منطقه خاورمیانه کمتر از
۲ درصد از بازار جهانی دارو را
به خود اختصاص
داده است.



اندازه بازار دارو به تفکیک مناطق جغرافیایی - ۲۰۲۴ (میلیارد دلار)



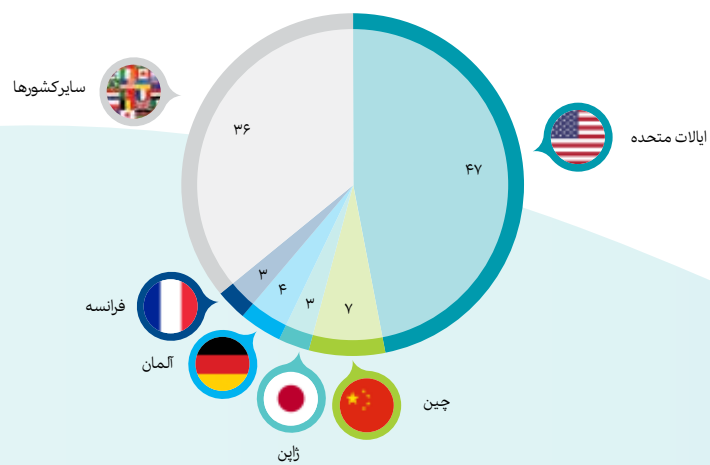
سهم مصرف داروی ایالات متحده آمریکا از بازار جهانی در سال ۲۰۲۲ به ۴۳ درصد رسیده بود.

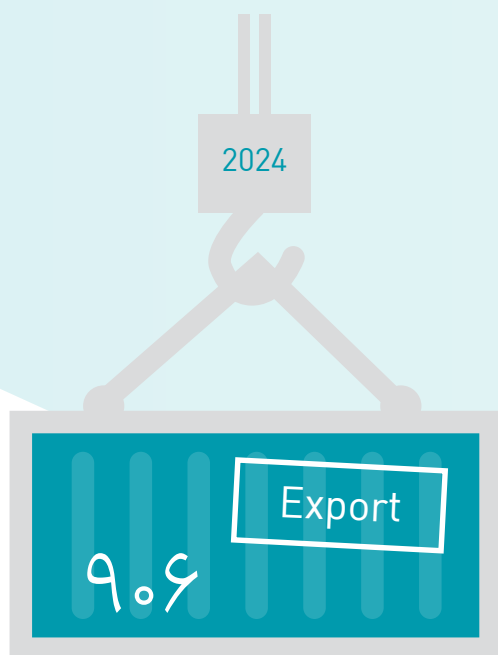


این شاخص در سال ۲۰۲۴
به بیش از ۴۷ درصد
رسیده است.

کشورهای چین، ژاپن، آلمان و فرانسه در جایگاه دوم تا پنجم قرار دارند.

بزرگترین بازارهای مصرف دارو در جهان - ۲۰۲۴ (درصد)

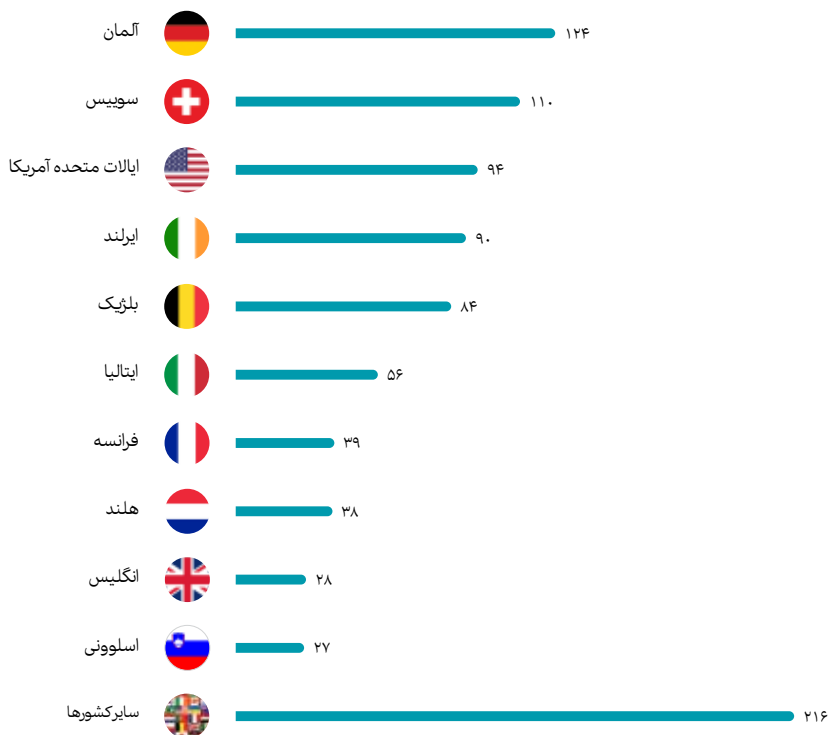




صادرات بین‌المللی
محصولات دارویی
در سال ۲۰۲۴
به ۹.۶ میلیارد دلار
رسیده است.

سهم ۱۰ کشور بزرگ صادرکننده از بازار صادرات در سال ۲۰۲۴ به ۷۶ درصد معادل ۶۹۰ میلیارد دلار است.

بزرگترین صادرکنندگان دارو برحسب درآمد - ۲۰۲۴ (میلیارد دلار)





شرکت‌های برتر جهان

در دوره همه‌گیری کرونا، سهم شرکت‌های برتر بازار جهانی دارو به ۵۰ درصد رسیده بود. اکثر شرکت‌های برتر به تولید و توزیع واکسن کرونا و داروهای مربوط می‌پرداختند.

سهم شرکت‌های برتر جهان از میزان فروش داروهای تجویزی - ۲۰۲۴ (درصد)

● ۲۰۲۲ ● ۲۰۲۴



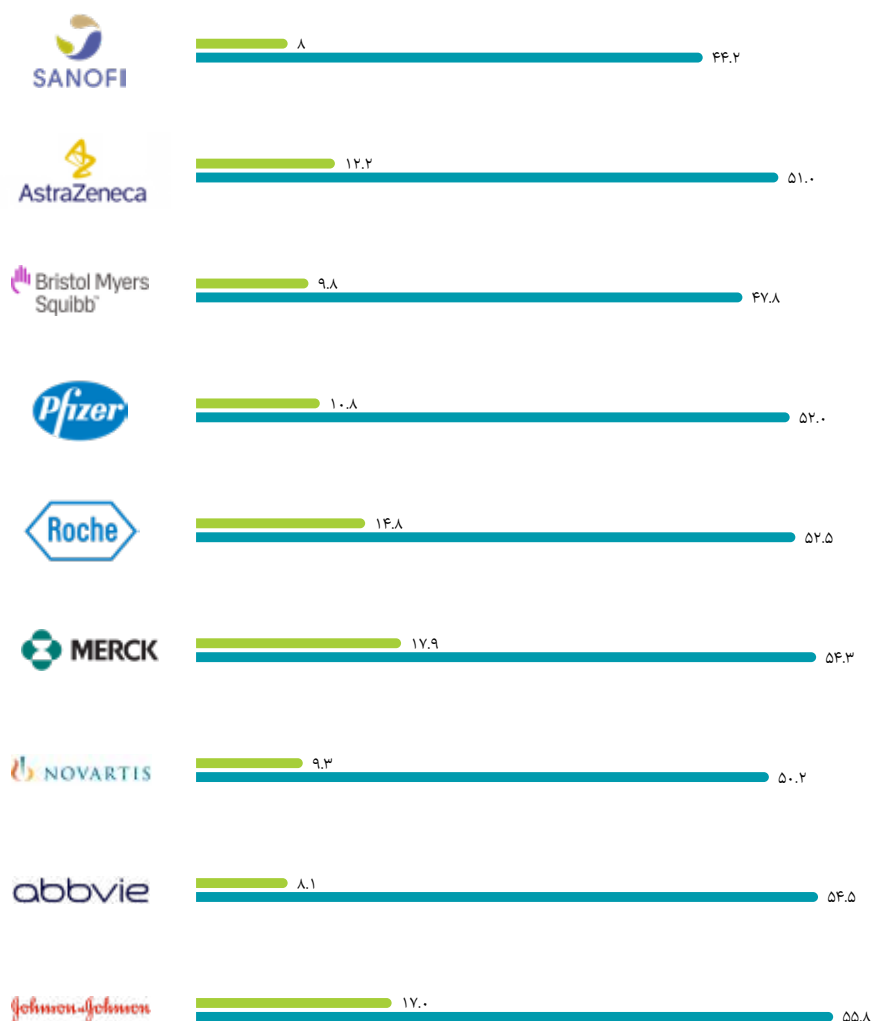
پس از فروکش کردن
همه‌گیری کرونا،
سهم ۹ شرکت برتر
از بازار جهانی دارو
از ۴۷ درصد به ۳۹ درصد
کاهش یافته است.



صنایع داروسازی به عنوان یکی از صنایع دارای تکنولوژی پیشرفته به شدت نیازمند تحقیق و توسعه برای ارائه راه‌حل‌هایی جدید برای بیماری‌های جدید است؛ بنابراین هزینه تحقیق و توسعه به مثابه سرمایه‌گذاری هر شرکت دارویی بر روی بازارهای موجود و آینده است. شرکت‌های برتر جهان به طور میانگین ۲۳.۳ درصد از درآمد سالانه خود، ناشی از فروش داروهای تجویزی را صرف تحقیق و توسعه می‌کنند

شرکت‌های برتر صنعت داروسازی برحسب فروش - ۲۰۲۴ (میلیارد دلار)

درآمد ● هزینه تحقیق و توسعه ●





بازار منطقه خاورمیانه

ارزش واردات محصولات دارویی به کشورهای منطقه خاورمیانه از ۱۷.۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ به ۱۹.۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ رسیده است. واردات دارو به کشور عربستان از ۴.۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ به ۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ رسیده است.

ارزش واردات محصولات دارویی به کشورهای منطقه خاورمیانه (میلیون دلار)

● ۲۰۲۳ ● ۲۰۲۴



سایر کشورها

۱۲۵۴

۷۵۳



افغانستان

۳۱۰

۱۵۳



پاکستان

۳۸۴

۵۰۵



آذربایجان

۴۴۷

۵۴۸



اردن

۵۴۲

۶۳۰



ایران

۷۴۱

۸۵۷



قطر

۴۵۴

۱۰۰۹



عراق

۱۰۳۴

۱۰۸۱



کویت

۱۶۸۴

۱۳۶۱



ترکیه

۲۵۳۳

۲۰۶۳



امارات

۳۲۸۰

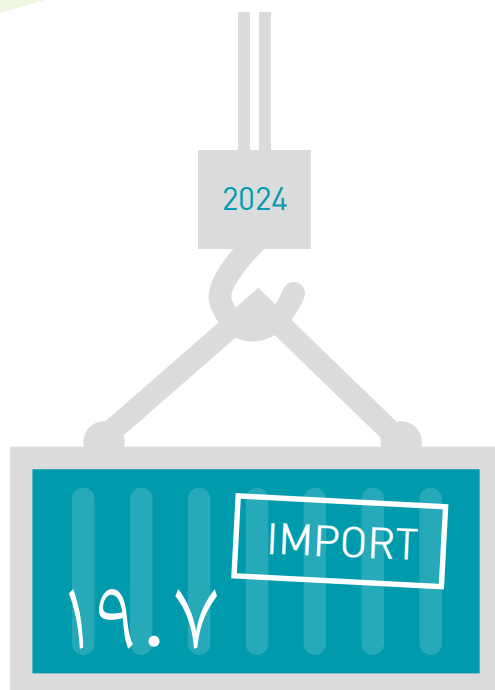
۳۹۱۸



عربستان

۴۹۲۱

۷۰۳۷

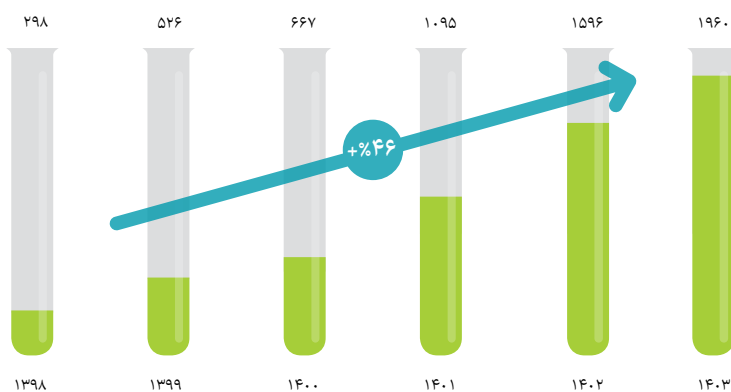


بازار داروی ایران

ارزش بازار و روند عرضه و تقاضا

ارزش تولیدات دارویی ایران در سال ۱۴۰۲ با ۴۶ درصد رشد به ۱۵۶۹ هزار میلیارد ریال رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با ۲۳ درصد رشد به ۱۹۶۰ هزار میلیارد ریال رسیده است. در شش سال گذشته ارزش تولیدات داخلی محصولات دارویی سالانه به طور میانگین ۴۶ درصد رشد داشته است.

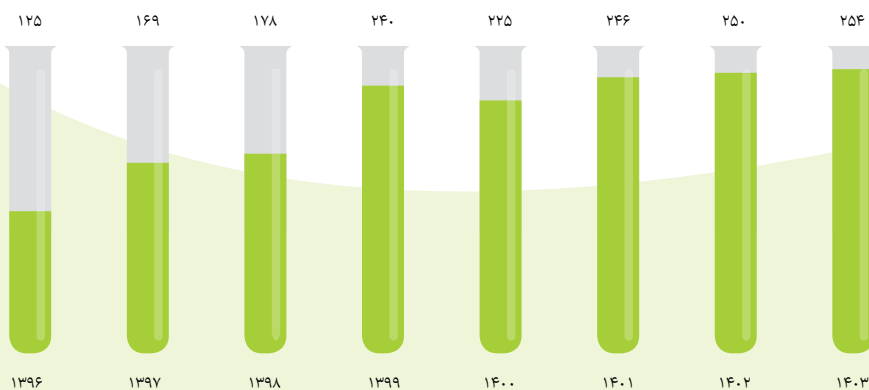
ارزش تولیدات داخلی محصولات دارویی (هزار میلیارد ریال)



● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو

ارزش تولیدات صنایع داروسازی به قیمت‌های ثابت در سال ۱۴۰۳ با رشدی ۱۵ درصدی همراه بوده است. این در حالی است که حجم تولیدات صنعت در سال ۱۴۰۳ با افتی ۲۰ درصدی همراه بوده است.

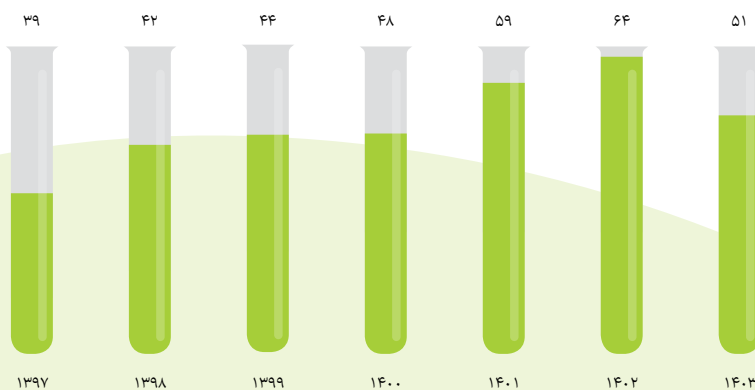
ارزش تولیدات صنایع داروسازی - قیمت‌های ثابت ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)



● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو

حجم تولیدات صنایع دارویی کشور از ۳۹ میلیارد عدد دارو در سال ۱۳۹۷ به ۵۹ میلیارد عدد دارو در سال ۱۴۰۱ و ۶۴ میلیارد در سال ۱۴۰۲ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با افتی ۲۰ درصدی به ۵۱٫۴ میلیارد عدد رسیده است. افزایش ارزش حقیقی تولیدات در کنار کاهش کمی تولیدات صنایع داروسازی نشان‌دهنده تغییر رویکرد تولیدکنندگان در یک سال اخیر است. در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ تولیدکنندگان به سمت تولید انبوه داروهای ارزان قیمت حرکت کرده بودند.

حجم تولیدات داخلی محصولات دارویی (میلیارد عدد)



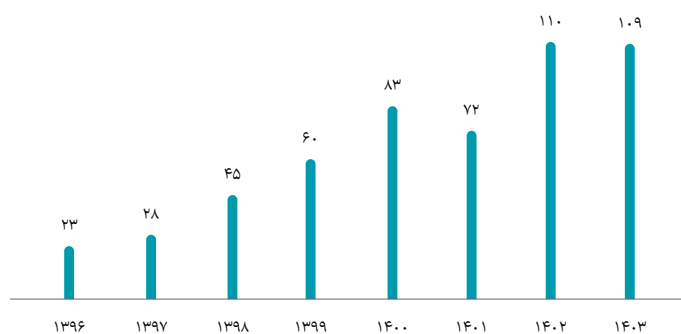
● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو



ظرفیت تولیدات به تفکیک محصولات

تحریم‌های بین‌المللی باعث اختلال در واردات دارو به کشور شده است. نرخ ارز نیز در سال‌های گذشته به شدت افزایش یافته است؛ بنابراین تولید مواد اولیه دارو به یکی از زمینه‌های سرمایه‌گذاری سودآور در کشور بدل شده است. بخش اعظمی از توسعه صنایع داروسازی کشور در گرو همکاری با شرکت‌های بین‌المللی داروسازی برای توسعه بازارهای منطقه‌ای است. روند بهره‌برداری از واحدهای جدید صنعتی در صنایع داروسازی در سال ۱۴۰۱ با افتی محسوس نسبت به دوره چهار ساله پیش از آن همراه بوده است. این شاخص در سال‌های ۱۴۰۲ با رشدی ۵۳ درصدی به ۱۱۰ واحد صنعتی افزایش یافته است و در سال ۱۴۰۳ در همین محدوده تثبیت شده است.

روند اعطای مجوز بهره‌برداری به واحدهای صنعتی صنایع داروسازی (واحد تولیدی)

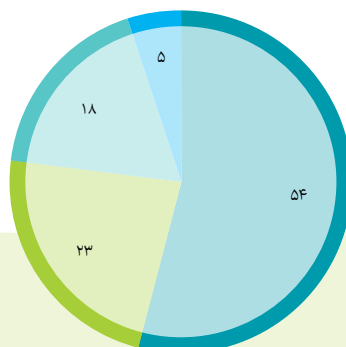


● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

مجوز بهره‌برداری صادر شده در ۸ سال گذشته از منظر نوع بهره‌برداری قابل تفکیک است. بر این اساس ۵۴ درصد از واحدهای جدید ماهیت توسعه‌ای داشته و به منظر افزایش ظرفیت واحدهای موجود است، ۲۳ درصد از واحدها کاملاً جدید بوده و در حال تکمیل جواز تأسیس‌های صادره از وزارت صمت هستند. ۱۸ درصد از واحدها بدون جواز تأسیس به بهره‌برداری رسیده و ۵ درصد از مجوزهای بهره‌برداری صرفاً به علت تغییر مالکیت صادر شده‌اند.

سهم انواع بهره‌برداری از مجوزهای واحدهای فعال صنایع داروسازی - ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳ (درصد)

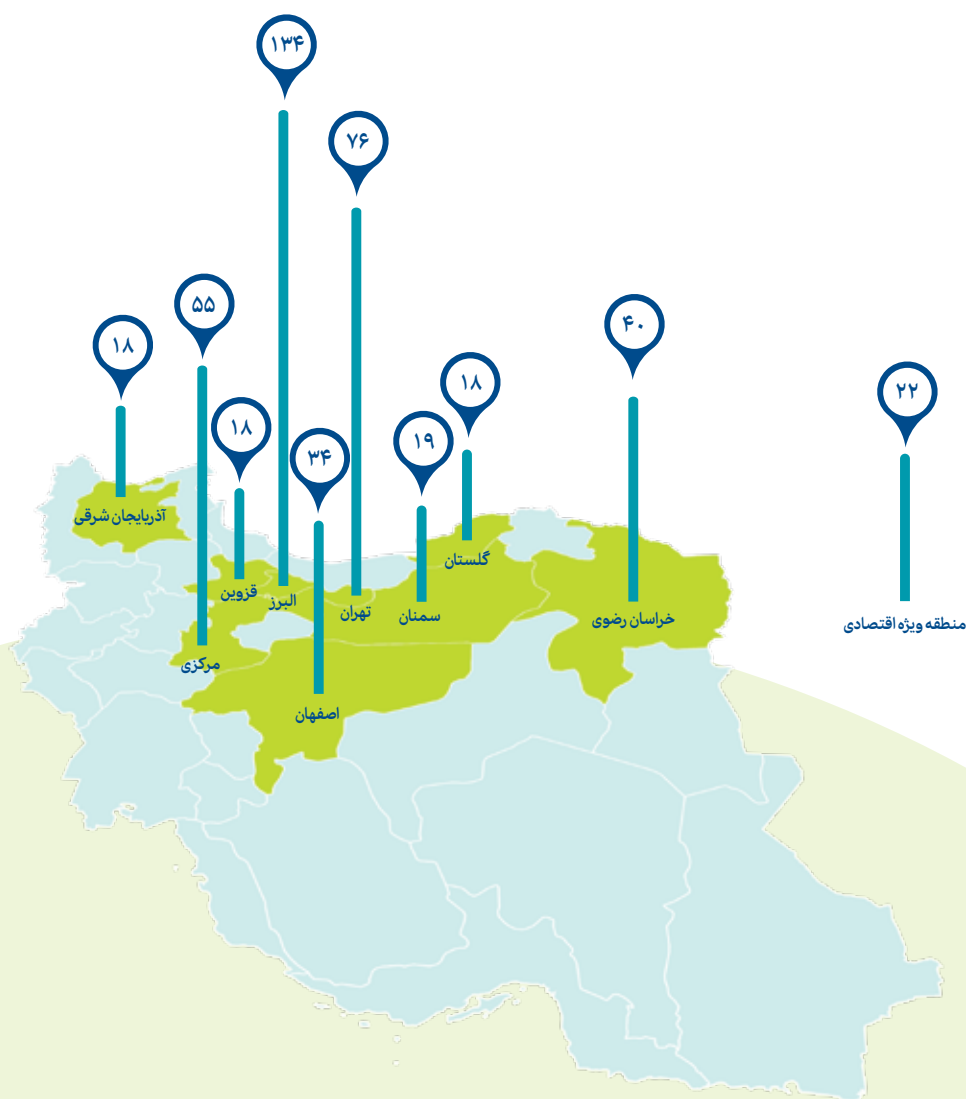
● بهره‌برداری ناشی از توسعه ● بهره‌برداری ناشی از طرح ● بهره‌برداری بدون طرح ● تغییر نام



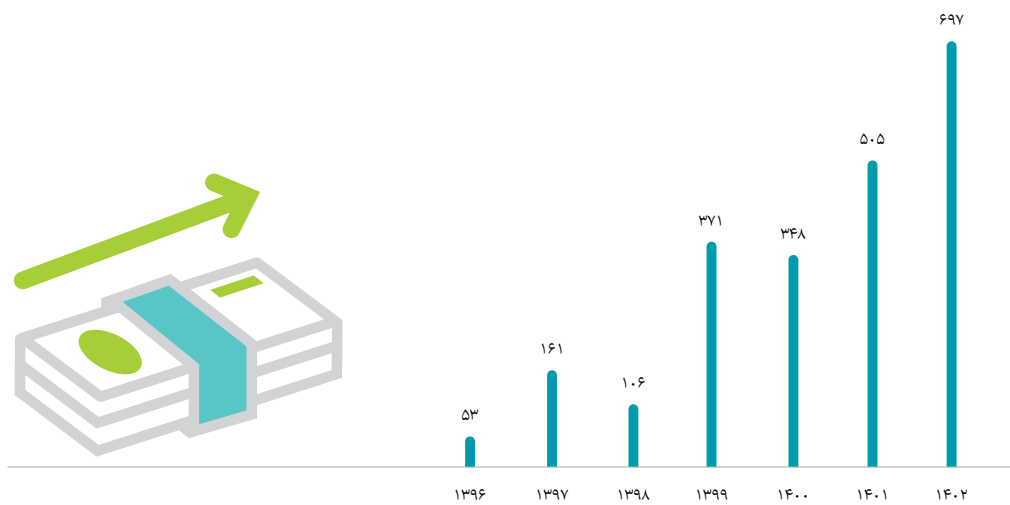
● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

توزیع جغرافیایی مجوزهای بهره‌برداری صادره در بین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳ نشان‌دهنده سمت و سوی سرمایه‌گذاری‌ها در دهه اخیر است. از مجموع ۵۳۰ پروانه بهره‌برداری صادره در هشت سال اخیر، ۲۶۴ مجوز در چهار استان البرز، تهران، مرکزی و خراسان رضوی واقع شده‌اند.

تفکیک جغرافیایی واحدهای فعال صنایع داروسازی - ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳



میانگین سرمایه موردنیاز برای بهره‌برداری از واحدهای صنعتی داروسازی از ۵۰۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ به ۶۹۷ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

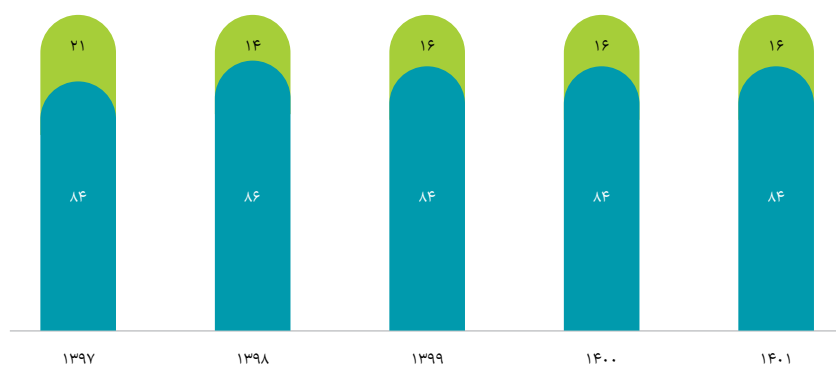


وضعیت نیروی کار

در سال‌های اخیر با افزایش نرخ ارز، قیمت مواد اولیه و سایر عوامل تولید، سهم نیروی کار از ارزش افزوده تولیدی کاهش یافته است. این شاخص از ۲۳ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۱۴ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

سهم نیروی کار و سرمایه از ارزش افزوده تولیدی (درصد)

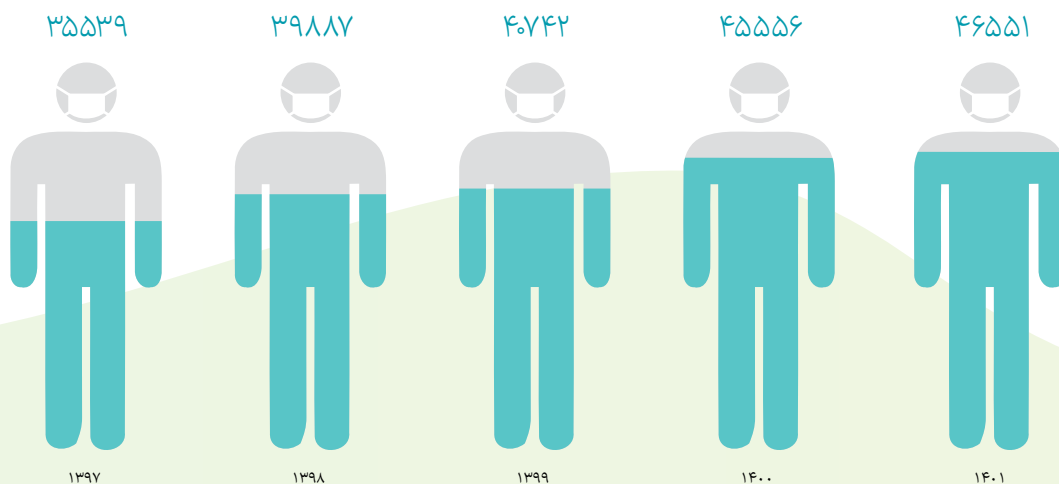
نیروی کار ● سرمایه ●



● طرح جامع آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور - مرکز آمار

پس از سال ۱۳۹۸ شمار کارکنان صنایع دارویی افزایش یافته و از ۳۵ هزار نفر در سال ۱۳۹۷ به ۴۶ هزار نفر در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

تعداد کارکنان صنایع داروسازی (نفر)

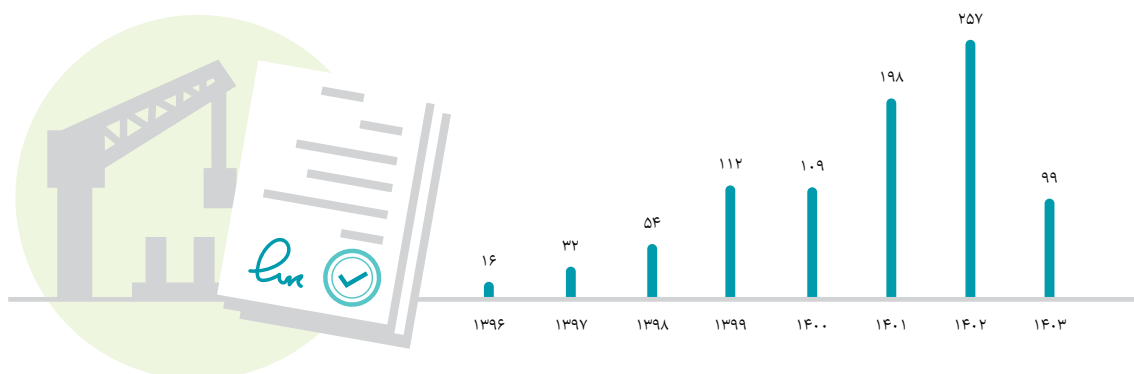


● طرح جامع آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور - مرکز آمار

تحلیل روند سرمایه‌گذاری

روند اعطای جواز تأسیس واحدهای صنعتی جدید در صنایع داروسازی در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ روندی صعودی را طی کرده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ بیش از ۶۲ درصد کاهش یافته است.

جواز تأسیس واحدهای صنعتی صنایع داروسازی (تعداد کارگاه)

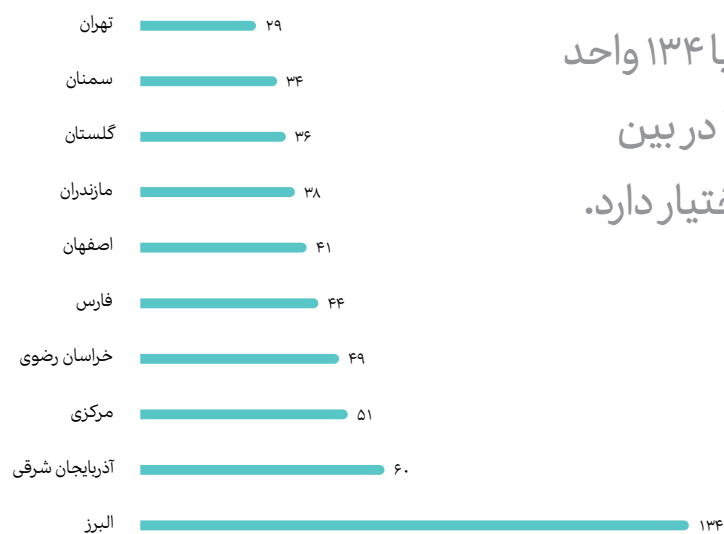


• گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت



توزیع جغرافیایی اعطای مجوز تأسیس به واحدهای داروسازی در بین سالهای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که حدود ۶۰ درصد از مجوزهای صادر شده در ۱۰ استان بهترین حوزه قرار دارند.

طرح‌های صنعتی صنایع داروسازی به تفکیک استان‌ها - ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳ (واحد صنعتی)

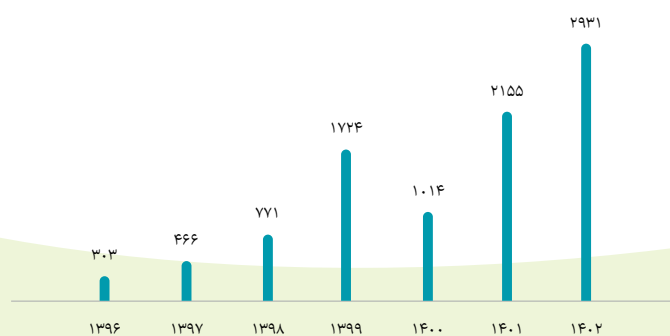


استان البرز با ۱۳۴ واحد
بالاترین رتبه را در بین
استان‌ها در اختیار دارد.

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

میانگین سرمایه مورد نیاز برای تأسیس طرح‌های صنعتی جدید از ۱۰۱ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۰ به ۲۹۳ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

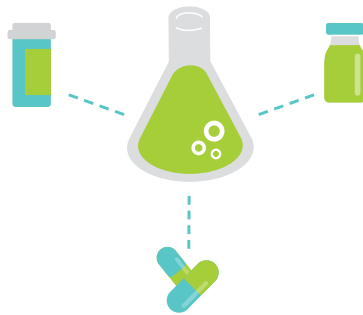
میانگین سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای تأسیس طرح‌های صنعتی جدید (میلیارد ریال)



● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

استراتژی شرکت‌های فعال

شرکت‌های فعال در بورس اهم فعالیت‌های خود برای آینده میان‌مدت را اعلام می‌کنند. این برنامه‌ریزی‌ها می‌تواند به‌عنوان راهنما برای پیش‌بینی آینده این صنعت مورد استفاده قرار گیرد. مهم‌ترین استراتژی‌های شرکت‌های بورسی فعال در صنعت دارو به ترتیب توسعه محصولات و بازارها، تکمیل زنجیره تأمین عمودی و ورود به صنعت تولید مواد اولیه دارویی و بسته‌بندی و فعالیت در زمینه بازاریابی و پخش محصولات است.



توسعه محصولات

تنوع محصولات یکی از خصوصیات صنعت داروسازی است. شرکت‌های برتر این صنعت برای کاهش ریسک‌های تجاری و افزایش سودآوری به تولید انواع جدید دارو و ایجاد تنوع در بسته‌بندی می‌پردازند.



توسعه بازارها

تحریم‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر مانع توسعه بازارهای صادراتی شده است، اما شرکت‌های فعال این موضوع را در صدر استراتژی‌های توسعه خود قرار می‌دهند.

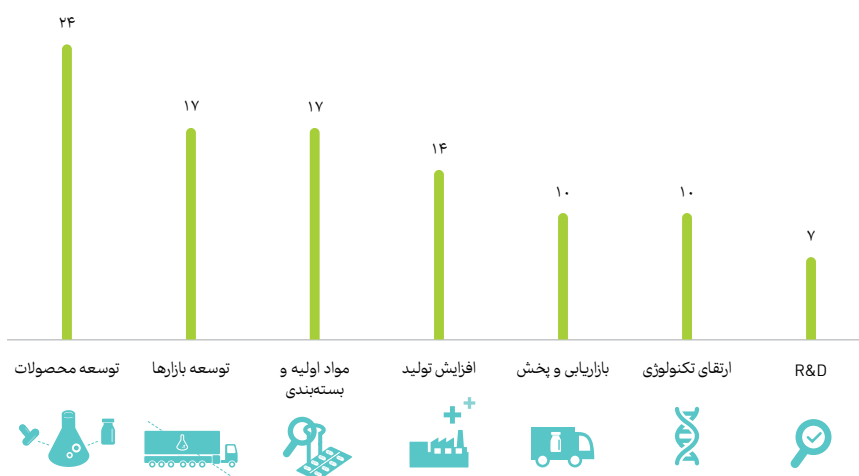


مواد اولیه و بسته‌بندی

طی سال‌های اخیر تولید مواد اولیه و کشف تأمین‌کنندگان خارجی جایگزین به یکی از اولویت‌های اصلی شرکت‌های دارویی تبدیل شده است.



استراتژی‌های برتر شرکت‌های داروسازی فعال در بورس (نمره استراتژی)

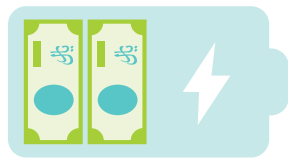


ریسک‌های صنعت داروسازی

شرکت‌های فعال به رتبه‌بندی ریسک‌های فعالیت‌های صنعتی خود نیز می‌پردازند. در این قسمت به ترتیب مهم‌ترین ریسک‌های شرکت‌های صنایع داروسازی مورد بررسی قرار خواهند گرفت. ریسک‌های مالی و ریسک تغییرات قیمت ارز مهم‌ترین ریسک‌های شناسایی شده توسط شرکت‌های بورسی فعال در بازار داروسازی است. پس از آن، ریسک‌های تجاری و ریسک دسترسی به مواد اولیه تبدیل به دغدغه اصلی شرکت‌های داروسازی شده است.

ریسک مالی

شرکت‌های دارویی وابستگی بالایی به تسهیلات بانکی دارند. در دو سال اخیر ارائه این تسهیلات از طرف بانک‌ها با اخلاف روبه‌رو شده است. علاوه بر این عدم وصول مطالبات شرکت‌های داروسازی از طرف شرکت‌های پخش، باعث کاهش نقدینگی این شرکت‌ها شده است.



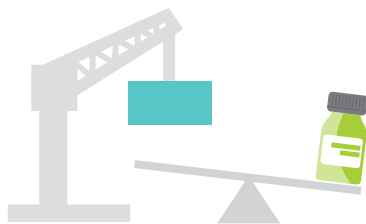
نرخ ارز

صنایع داروسازی کشور برای واردات مواد اولیه به شدت به نرخ ارز حساس‌اند. اعطای ارز ارزان‌قیمت توسط بانک مرکزی از بروز صدمات جدی به این شرکت‌ها جلوگیری کرده است. در صورت اخلاف در این روند، شرکت‌های داروسازی در مضیقه قرار خواهند گرفت.



ریسک تجاری

شرکت‌های داروسازی بزرگ به نقش انحصارات در سودآوری خود در بازار دارویی کشور اذعان می‌کنند؛ بنابراین افزایش واردات و ورود شرکت‌های جدید به بازار می‌تواند سهم آنها از بازار داخلی را کاهش دهد.



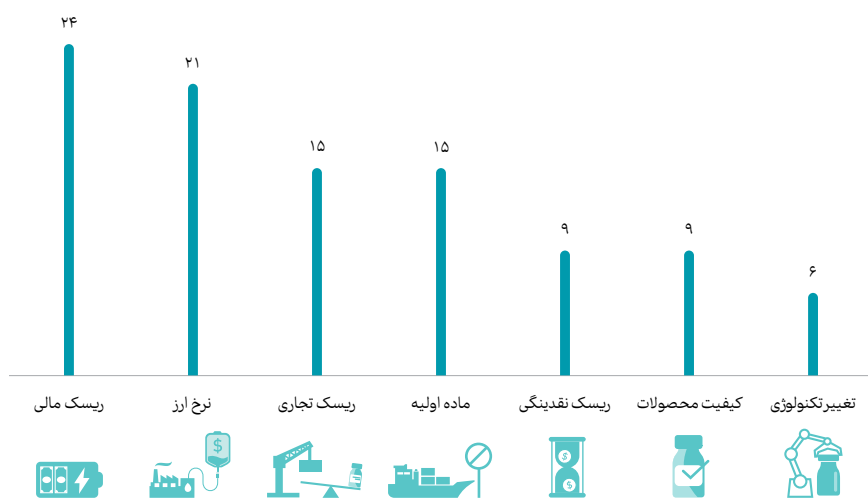
دسترسی به مواد اولیه

تحریم‌های بین‌المللی مانع دسترسی شرکت‌های داروسازی به منابع تأمین مواد اولیه وارداتی شده است. انتخاب تأمین‌کنندگان جدید همواره با ریسک‌های مختلفی همراه است. کیفیت محصولات و استمرار روند تولید واحدهای صنعتی تحت این شرایط با ریسک روبه‌رو است.





ریسک‌های فعالان صنعت دارو (نمره ریسک)



علل غیرفعال شدن کارگاه‌ها

بر اساس طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی توسط مرکز آمار ایران، دلایل غیرفعال شدن کارگاه‌های هر صنعت مورد بررسی قرار گرفته است. طبق نمونه آماری این طرح از میان ۳۰۳ کارگاه مورد بررسی، ۲۸ کارگاه در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ غیرفعال شده است. فعالان صنایع داروسازی "عدم تأمین مواد اولیه به دلیل مواردی از قبیل کمبود نقدینگی" را به عنوان مهم‌ترین دلیل توقف فعالیت کارگاه‌ها ابراز کرده‌اند. "عدم ثبات اقتصادی در بازار" و "عدم توان رقابت" در رتبه‌های بعدی قرار دارند.



سهم عوامل مختلف در عدم فعالیت واحدهای صنایع داروسازی - ۱۴۰۲ (درصد)



توسعه و بهبود عملکرد کارگاه ۸



بدهی مالیاتی، بیمه، آب، برق و گاز ۸



عدم توان رقابت با کالاهای وارداتی،
نداشتن مشتری و... ۱۰



عدم ثبات اقتصادی در بازار ۱۲



عدم تأمین مواد اولیه داخلی به دلیل
مواردی از قبیل کمبود نقدینگی ۲۴



سایر ۳۹

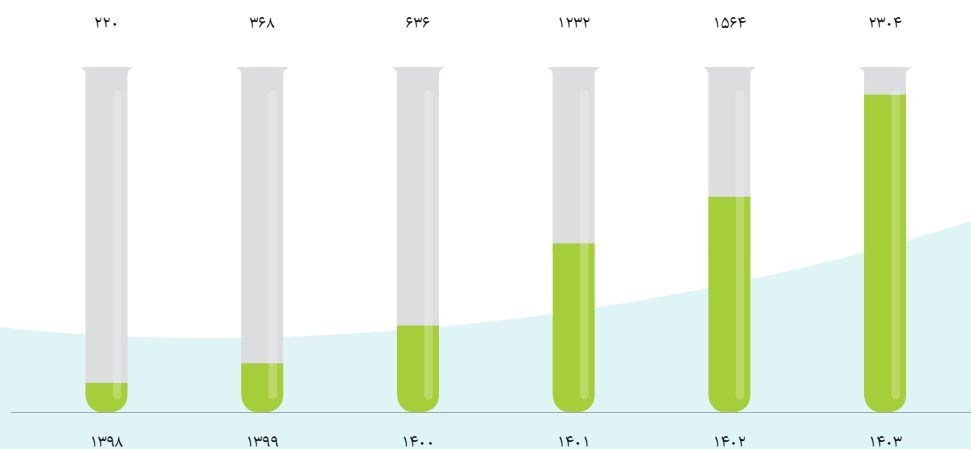


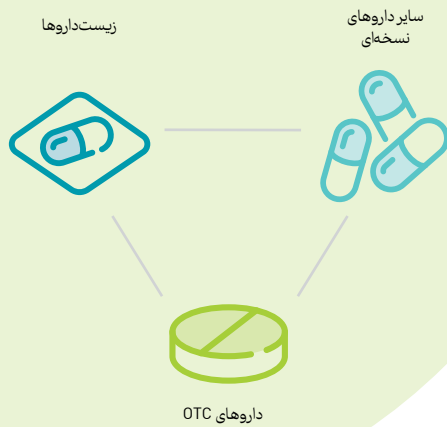
بازار داخلی دارو

ارزش بازار داخلی دارو در سال ۱۴۰۲ بیش از ۱۵۶۴ هزار میلیارد ریال بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با رشدی ۴۷ درصدی به بیش از ۲۳۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. ارزش بازار دارو در شش سال گذشته بیش از ۱۰ برابر شده است.



ارزش مصرف داخلی محصولات دارویی (هزار میلیارد ریال)





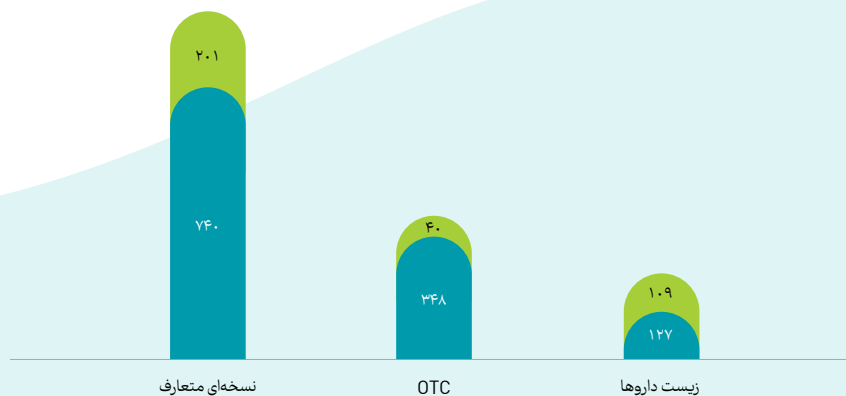
دسته‌بندی دیگر محصولات دارویی تقسیم‌بندی آن به سه دسته داروهای OTC، زیست‌داروها و سایر داروهای نسخه‌ای است.

مصرف‌کننده برای دسترسی به داروهای OTC نیازی به نسخه ندارد. زیست‌داروها نیز دسته جدیدی از داروها هستند که از تکنولوژی‌های زیستی برای تولید آنها استفاده می‌شود.

۸۰ درصد از داروهای نسخه‌ای و ۹۰ درصد از داروهای OTC موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. در مقابل تنها ۵۴ درصد از زیست‌داروهای موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. بنابراین وابستگی به واردات در این گروه کالایی بسیار بالا است. همزمان اکثر داروهای مدرن برای درمان بیماری‌های خاص و سرطان در گروه کالایی زیست‌داروها قرار دارند.

ارزش مصرف انواع گروه‌های کالایی صنایع دارویی به تفکیک مبادی تأمین - ۱۴۰۲ (هزار میلیارد ریال)

واردات • تولیدی

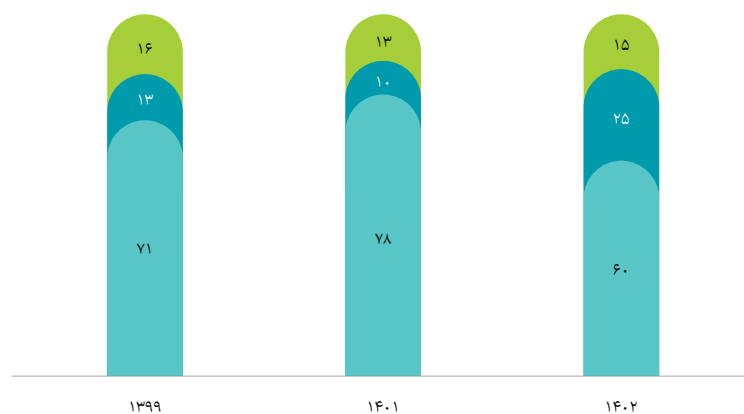




پس از فروکش کردن همه‌گیری کرونا، سهم داروهای OTC از سبد دارویی کشور مجدداً افزایش یافته است. در سال ۱۴۰۲ داروهای نسخه‌ای متعارف تنها ۶۰ درصد از سبد دارویی کشور را به خود اختصاص داده‌اند. زیست‌داروها در سال‌های اخیر به طور میانگین ۱۵ درصد از سبد دارویی کشور را تشکیل می‌دهند. این شاخص در سطح جهان به بیش از ۳۰ درصد رسیده است.

سهم ریالی انواع داروهای مصرفی در کشور (درصد)

● OTC ● زیست‌داروها ● داروهای متعارف نسخه‌ای



تفکیک به صنایع و خانوار

خانوارها و انواع بیمه‌های سلامت بزرگ‌ترین منابع تأمین مالی محصولات دارویی به شمار می‌روند. در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ سهم خانوار از تأمین مالی محصولات دارویی از ۶۱ درصد به ۷۷ درصد رسیده است.

هزینه دارو به تفکیک خانوار و سایر نهادها (درصد)

● بیمه‌ها و سایر مؤسسات دولتی و غیردولتی ● سهم خانوار

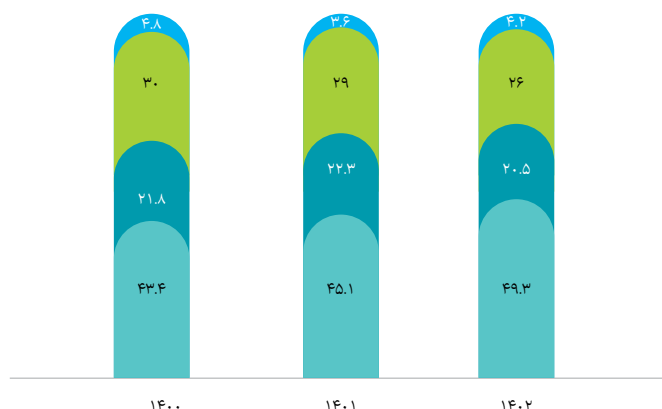


● حساب‌های اقماری سلامت - مرکز آمار

هزینه‌های بهداشت و درمان ۱۰ درصد از هزینه خانوار را به خود اختصاص می‌دهد. در دوره همه‌گیری کرونا سهم محصولات دارویی از هزینه بهداشت و درمان خانوار افزایش یافته بود. با فروکش کردن همه‌گیری، سهم محصولات دارویی از هزینه بهداشتی خانوار مجدداً به زیر ۳۰ درصد رسیده است. در مقابل سهم خدمات پزشکی سرپایی از ۴۳ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴۹ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

سهم انواع هزینه‌ها از مجموع هزینه‌های سلامت خانوار (درصد)

● خدمات طبی سرپایی ● خدمات بیمارستانی ● دارو ● محصولات پزشکی و تجهیزات درمانی

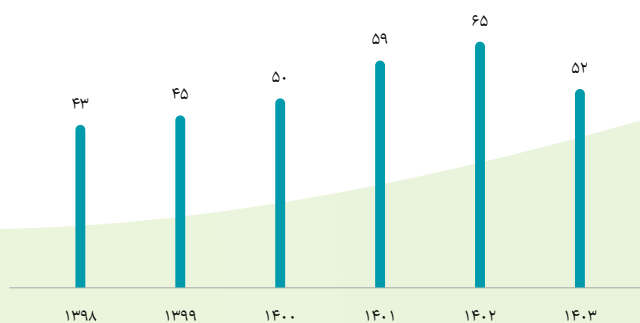


● حساب‌های اقماری سلامت - مرکز آمار

حجم مصرف داخلی محصولات دارویی از
۶۵ میلیارد عدد در سال ۱۴۰۲ به ۵۲ میلیارد
عدد در سال ۱۴۰۳ رسیده و ۱۹ درصد
کاهش یافته است.



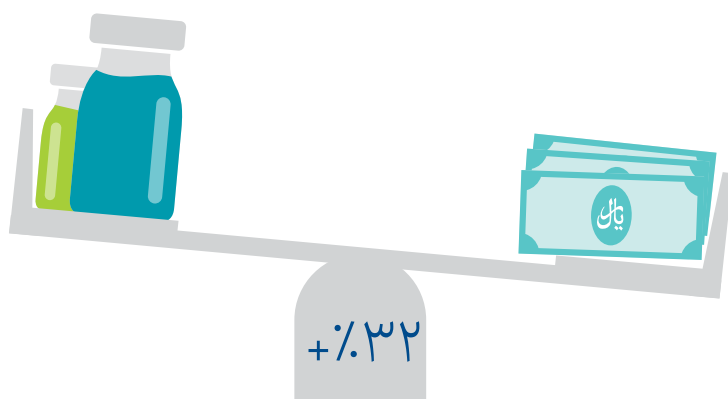
حجم مصرف داخلی محصولات دارویی (میلیارد عدد)



پیش بینی مصرف دارو در میان مدت

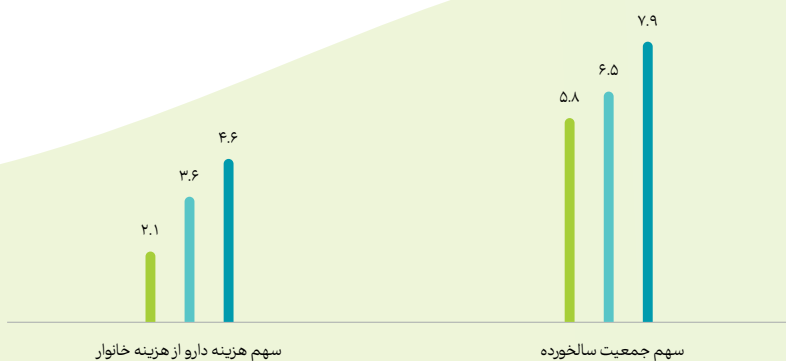
مصرف دارو تحت تأثیر وضعیت کلی سلامت جامعه و افزایش سهم سالمندان از جمعیت تغییر می‌کند. در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸، سهم هزینه دارو از کل هزینه خانوار از ۲۰۱ درصد به ۳۰۶ درصد رسیده است. در این مدت هزینه‌کرد واقعی خانوارها برای محصولات دارویی بیش از ۴۱ درصد افزایش یافته است. پیش‌بینی می‌شود که در افق ۱۴۰۵، سهم سالمندان از جمعیت کشور به ۷۰۹ درصد برسد.

طبق برآوردهای انجام‌شده پیش‌بینی می‌شود که هزینه خرید دارو برای خانوار در سال ۱۴۰۵ بیش از ۳۲ درصد نسبت به سال ۱۳۹۸ افزایش یابد.



سهم جمعیت سالخورده از کل جمعیت کشور و سهم هزینه دارو از کل هزینه خانوار (درصد)

● ۱۳۹۰ ● ۱۳۹۸ ● ۱۴۰۵



صادرات و واردات

در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ ارزش صادرات محصولات دارویی از ۱۴۸ میلیون دلار به ۵۱ میلیون دلار رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با رشدی ۳۶ درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۸۶ میلیون دلار رسیده است. کمبود دارو در داخل کشور و تخصیص ارز ارزان برای واردات دارو و مواد اولیه دارویی باعث ممنوعیت صادرات این محصولات شده بود. با حذف تدریجی ارز ترجیحی صنایع داروسازی، امکان افزایش مجدد صادرات فراهم شده است. اما چالش‌های تولید در داخل و کمبود داروهای اساسی در کشور علت عدم رشد صادرات ارزیابی می‌شود.

ممنوعیت صادرات دارو

شامل حال تمامی محصولات دارویی

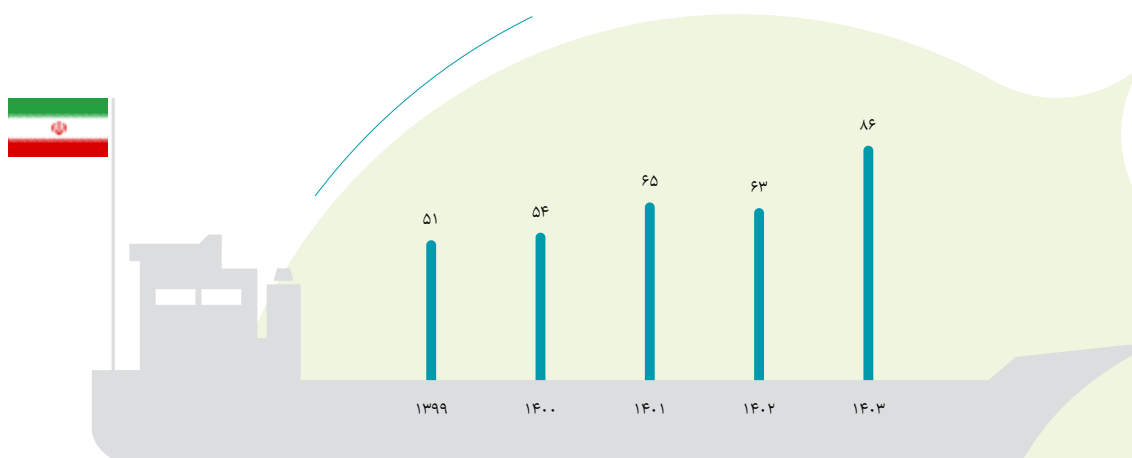
نمی‌شود و سازمان غذا و دارو

به صورت موردی این مسئله را

مورد بررسی قرار می‌دهد.



ارزش صادرات محصولات دارویی (میلیون دلار)



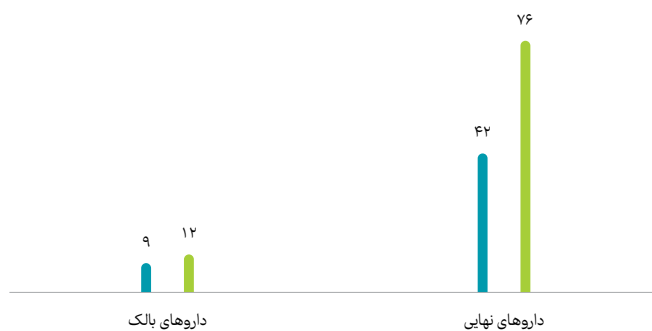
صادرات دارو در دو قالب محصولات بسته‌بندی شده، داروهای نهایی و محصولات بسته‌بندی نشده، داروی بالک، صورت می‌گیرد. صادرات دارو به صورت بالک حجم اندکی از صادرات محصولات دارویی کشور را شامل می‌شود.

در سال‌های اخیر حجم صادرات
داروهای نهایی و داروهای بالک
افزایش یافته است.



ارزش صادرات محصولات دارویی به تفکیک انواع محصولات (میلیون دلار)

● ۱۳۹۹ ● ۱۴۰۳



حجم صادرات محصولات دارویی پس از کاهش در سال ۱۴۰۱، در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۲۳ و ۳۷ درصد افزایش یافته است.

حجم صادرات محصولات دارویی (هزار تن)



● گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم صادرات محصولات دارویی بالک از ۳۰ تن در سال ۱۳۹۷ به ۱۰۶۰ تن در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۱.۲ هزار تن رسیده است.

حجم صادرات انواع محصولات دارویی (هزار تن)

● ۱۳۹۹ ● ۱۴۰۳



● گمرک جمهوری اسلامی ایران



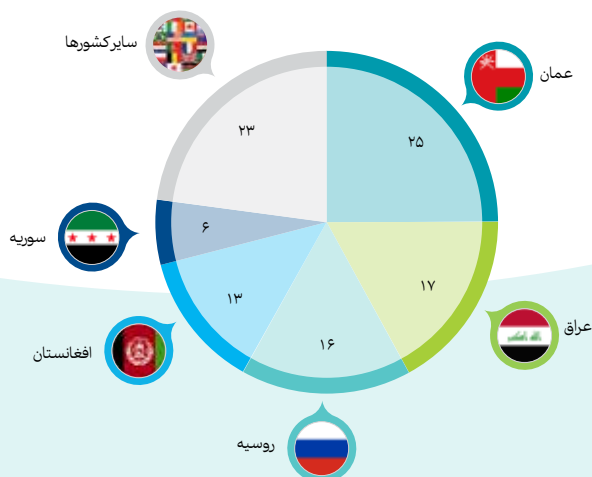
مقاصد عمده صادرات

در سال ۱۴۰۲ چهار کشور عراق، سوریه، افغانستان و روسیه مهم‌ترین مقاصد صادراتی داروهای ایرانی محسوب می‌شدند. بیش از ۸۰ درصد از داروهای صادراتی ایران به این چهار کشور صادر می‌شد. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با تغییری همراه بوده است.



کشورهای عمان، عراق، روسیه،
افغانستان و سوریه به ترتیب
بزرگترین بازارهای صادراتی
محصولات دارویی ایران بوده‌اند.

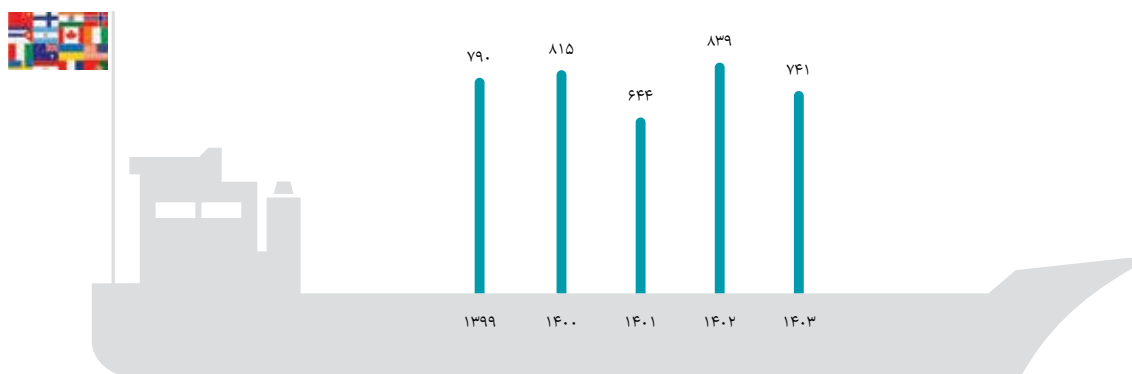
مقاصد برتر صادرات محصولات دارویی - ۱۴۰۲ (درصد)



ارزش واردات محصولات

تحریم‌های بین‌المللی، افزایش نرخ ارز و تغییر سیاست تخصیص ارز به واردات دارو در پنج سال اخیر باعث کاهش واردات دارو به کشور شده است. ارزش واردات دارو از ۸۳۹ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۷۴۱ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

ارزش واردات محصولات دارویی (میلیون دلار)

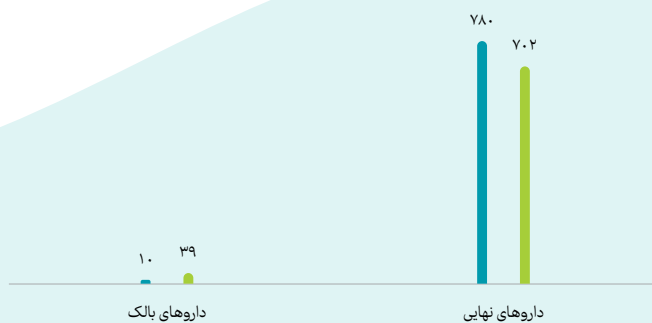


● گمرک جمهوری اسلامی ایران

محصولات دارویی نهایی غالب واردات دارو را به خود اختصاص می‌دهد و مواد اولیه داروسازی سهمی کمتر از ۶ درصد از کل ارزش واردات را تشکیل می‌دهند.

ارزش واردات محصولات دارویی به تفکیک انواع محصولات (میلیون دلار)

● ۱۳۹۹ ● ۱۴۰۳

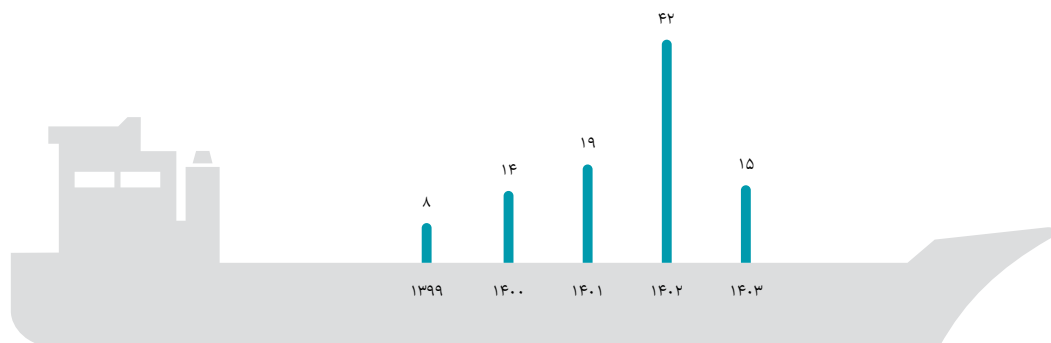


● گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم واردات محصولات

حجم واردات محصولات دارویی از ۷.۷ هزار تن در سال ۱۳۹۹ به ۴۲ هزار تن در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با افتی ۶۴ درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۱۵ هزار تن رسیده است.

حجم واردات محصولات دارویی (هزار تن)



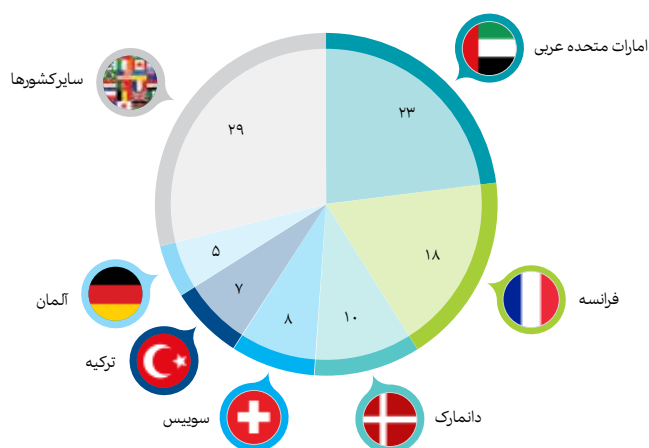
● گمرک جمهوری اسلامی ایران



مبادی عمده واردات

در سال‌های گذشته حجم واردات غیرمستقیم محصولات دارویی به کشور از طریق امارات متحده عربی افزایش یافته است. امارات متحده عربی و ۵ کشور اروپایی حدود ۷۰ درصد از واردات محصولات دارویی را به خود اختصاص می‌دهد.

مبادی عمده واردات محصولات دارویی - ۱۴۰۲ (درصد)

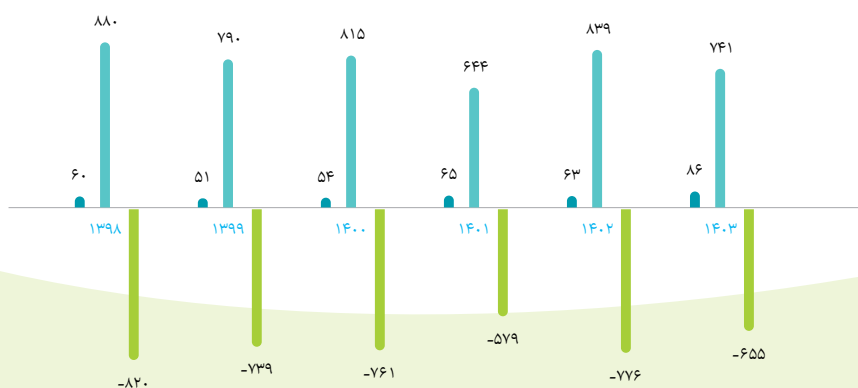


● گمرک جمهوری اسلامی ایران

با وجود ظرفیت بالای صنعتی و تکنولوژیک صنایع دارویی کشور، تراز تجاری کشور در این محصولات منفی است.

تراز تجاری محصولات دارویی ایران (میلیون دلار)

● صادرات ● واردات ● تراز تجاری

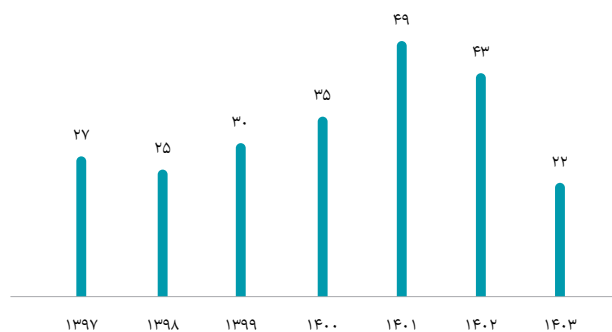


قیمت

تورم تولیدکننده

افزایش هزینه واردات مواد اولیه و سایر هزینه‌های تولیدی باعث افزایش تورم تولیدکننده در این بخش شده است.

تورم تولیدکننده محصولات دارویی (درصد)

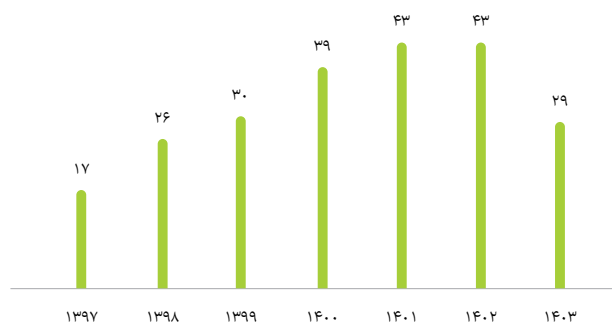


● شاخص‌های قیمت - مرکز آمار

تورم مصرف‌کننده

باتوجه به حمایت بیمه‌های درمانی و نظارت دولت بر قیمت‌گذاری محصولات دارویی، تورم این محصولات در سال‌های گذشته کمتر از تورم عمومی بوده است. تورم مصرف‌کننده در بخش بهداشت و درمان در سال ۱۴۰۳ به ۲۹ درصد رسیده است. این شاخص در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ۴۳ رسیده بود.

تورم مصرف‌کننده بخش بهداشت و درمان (درصد)



● شاخص‌های قیمت - مرکز آمار

زنجیره تأمین صنعت

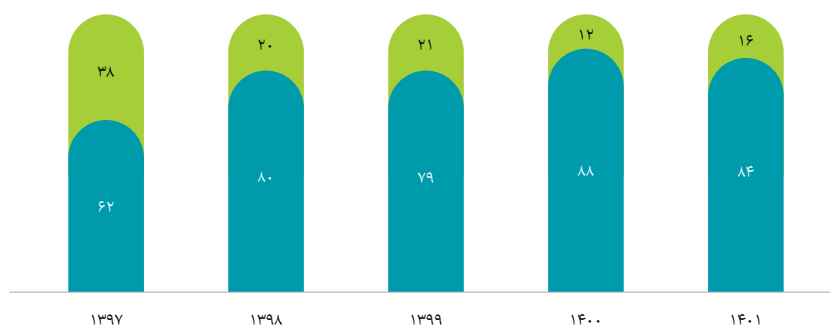
مواد اولیه داخلی و وارداتی

سهم مواد اولیه وارداتی از عوامل تولید صنایع داروسازی از ۳۸ درصد از سال ۱۳۹۷ به ۱۶ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده است.



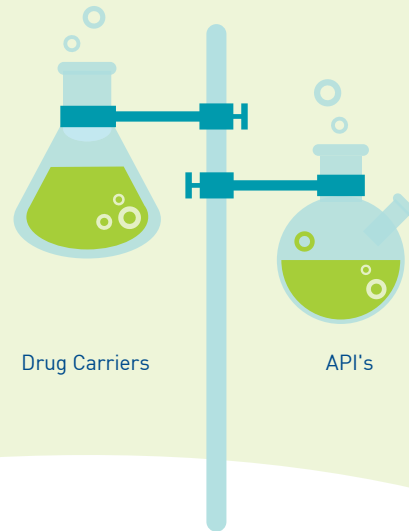
سهم مواد اولیه داخلی و وارداتی در صنایع دارویی (درصد)

● سهم مواد اولیه خارجی ● سهم مواد اولیه داخلی



تولید و واردات مواد اولیه صنایع دارویی یکی از اصلی‌ترین چالش‌های این صنعت در سالیان اخیر بوده است.

مواد اولیه صنعت دارو
به‌طور عمده به دو بخش
ماده مؤثره دارویی (API's) و
حامل‌های دارویی (Drug Carriers)
تقسیم می‌شود.

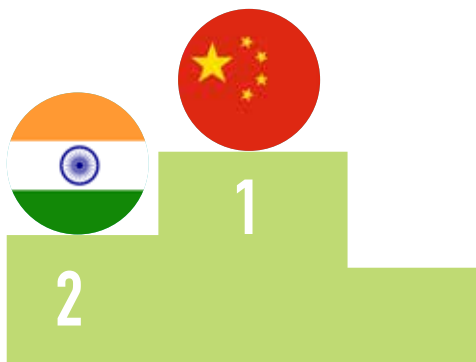


ظرفیت صنعتی و توانایی علمی تولید دارو طی دهه‌های اخیر در ایران پیشرفت چشمگیری داشته است، اما با این وجود تولید مواد اولیه دارویی در ایران با دو چالش عمده روبه‌رو است:

۲ صرفه به مقیاس تولید مواد اولیه دارویی.

۱ توانایی علمی تولید ماده مؤثره‌های موردنیاز
برای تولید دارو؛

برای تولید به‌صرفه این محصولات باید کارخانه‌هایی با ظرفیت بسیار بالا تأسیس کرد. این کار نیازمند دسترسی شرکت‌های تولیدکننده به بازارهای بزرگ داخلی و خارجی است. تولیدکنندگان داخلی دارو در کشور در حال حاضر از چنین توانی برخوردار نیستند.



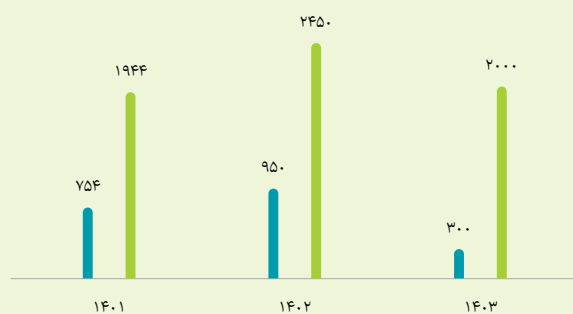
در حال حاضر دو کشور چین و هند به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکنندگان دارو در جهان، به تولید ماده اولیه دارویی نیز می‌پردازند و قیمت نهایی پایین آنها امکان رقابت دیگر تولیدکنندگان در سرتاسر جهان را از بین برده است.

در سال‌های اخیر ارز ترجیحی و ارز نیمایی هم برای محصولات نهایی و مواد اولیه صنایع دارویی اختصاص پیدا کرده است. ارز تخصیصی به واردات مواد اولیه و محصولات نهایی دارویی در سال ۱۴۰۱ به ۲۷۰۰ میلیون دلار می‌رسید. این شاخص در سال ۱۴۰۲ به ۳۴۰۰ میلیون دلار و در سال ۱۴۰۳ به ۲۳۰۰ میلیون دلار رسیده است.

سهم ارز دولتی (۴۲۰۰ تومانی) از منابع تخصیصی برای واردات دارو و مواد اولیه در طی سال‌های اخیر کاهش یافته و ارزشی (۲۸۵۰۰ تومانی) رفته‌رفته جایگزین شده است. در حالی که در سال ۱۴۰۲ سهم ارز دولتی از کل ارز تخصیص یافته به ۲۸ درصد رسیده بود در سال ۱۴۰۳ این شاخص به ۱۳ درصد کاهش یافته است. حذف ارز ترجیحی واردات مواد اولیه باعث افزایش رقابت و سرمایه‌گذاری برای تولید انواع مواد اولیه در این صنعت خواهد شد. با توجه به سطح تکنولوژی موجود در کشور، فرایند جایگزینی واردات زمان‌بر خواهد بود.

ارزبری واردات مواد اولیه و محصولات نهایی دارویی (میلیون دلار)

دولتی نیمایی



● مرکز پژوهش‌های مجلس

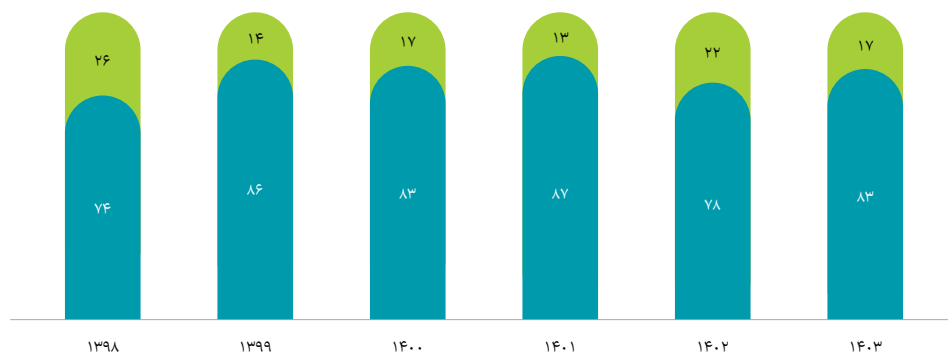


تفکیک سهم تولید و واردات از مصرف داخلی

تحریم‌های بین‌المللی و همه‌گیری کرونا باعث کاهش سهم محصولات وارداتی از بازار مصرف داخلی شده است. این روند با واردات مواد اولیه و افزایش سهم تولیدات داخلی در بازار دارویی کشور همراه بوده است. سهم داروهای وارداتی از مصرف کشور از ۲۲ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۱۷ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

سهم ارزش داروهای تولید داخل و وارداتی از بازار داخلی (درصد)

● وارداتی ● تولیدی

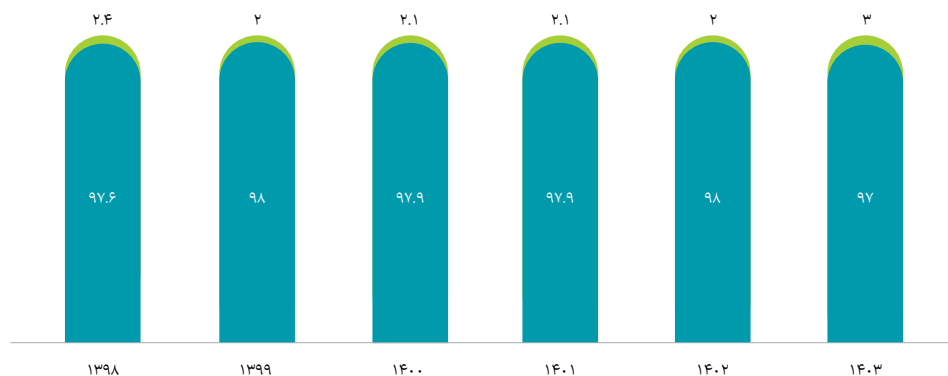


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

در سال‌های اخیر بین ۱۲ تا ۳۲ درصد از ارزش بازار دارویی کشور به محصولات وارداتی تعلق داشته است. اما سهم داروهای وارداتی از حجم مصرف داخلی تنها بین ۱ تا ۵ درصد بوده است. این موضوع نشان‌دهنده قیمت نسبی بالاتر محصولات وارداتی است. این محصولات معمولاً در گروه داروهای ثبت شده (Patented) هستند و در بازار جهانی نیز از انحصار تولید و مالکیت معنوی برخوردارند.

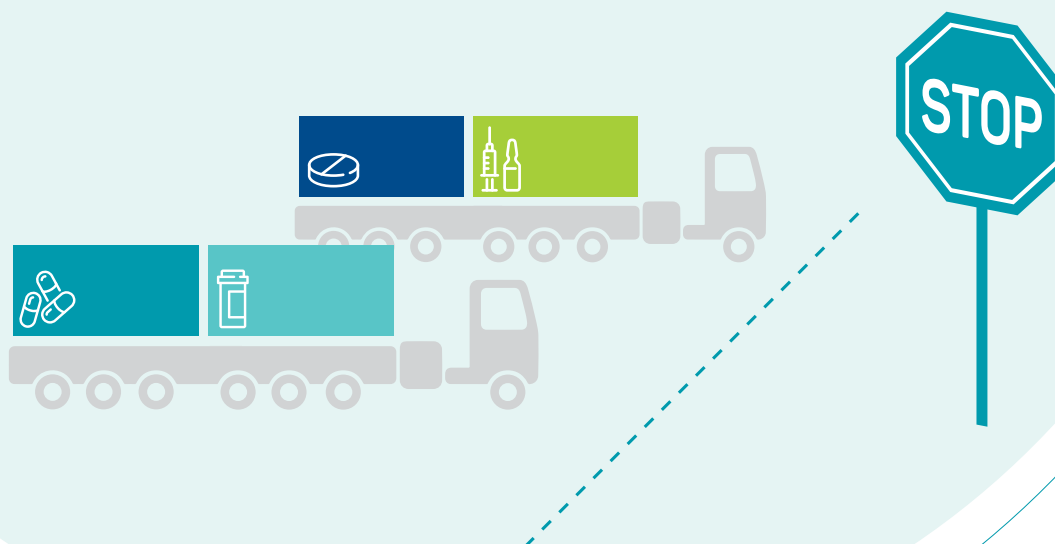
سهم حجمی داروهای تولید داخل و وارداتی از بازار دارویی کشور (درصد)

● وارداتی ● تولیدی



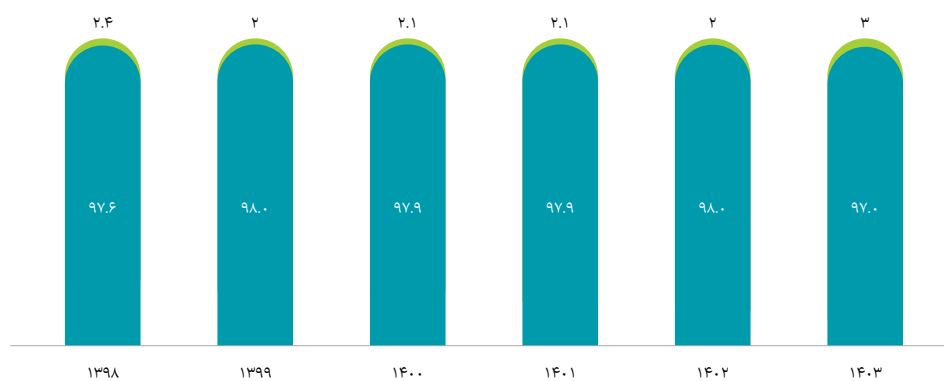
● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

با وجود افزایش ارزش صادرات محصولات دارویی، سهم بازارهای خارجی از فروش محصولات تولیدی داخلی کاهش یافته است.



سهم بازار داخلی و صادرات از ارزش محصولات تولیدی (درصد)

● صادرات ● مصرف داخلی

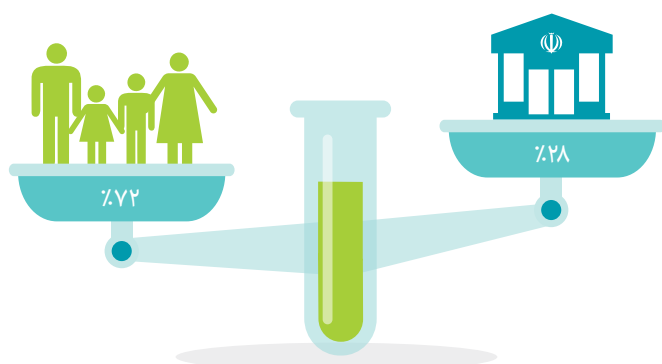


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو / محاسبات مشاور

تحلیل زنجیره ارزش

ترکیب فعالیت‌های اقتصادی خریدار و مصرف‌کننده محصولات دارویی

خانوارها ۷۲ درصد از تأمین مالی چرخه دارویی کشور را به خود اختصاص می‌دهند.

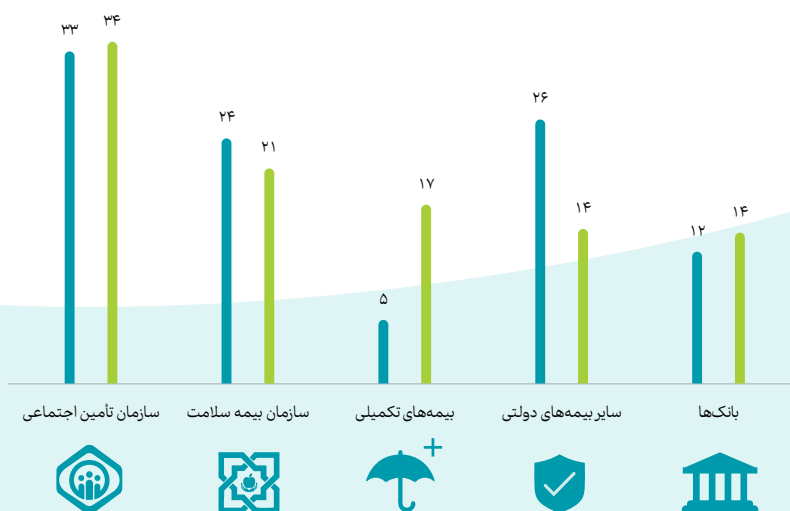


۲۸ درصد باقی‌مانده توسط انواع بیمه‌ها و سازمان‌های دولتی تأمین می‌شود.

سازمان تأمین اجتماعی مهم‌ترین نهاد عمومی تأمین مالی محصولات دارویی است. این نهاد مالک بزرگ‌ترین هلدینگ صنایع دارویی کشور (هلدینگ تیپیکو) است. با بروز همه‌گیری کرونا در سال ۱۳۹۹، سهم بیمه‌های تکمیلی از منابع تأمین مالی محصولات دارویی افزایش یافت. در مقابل، سهم سازمان بیمه سلامت و سایر بیمه‌های دولتی در این بازه زمانی به طور قابل توجهی کاهش یافته است.

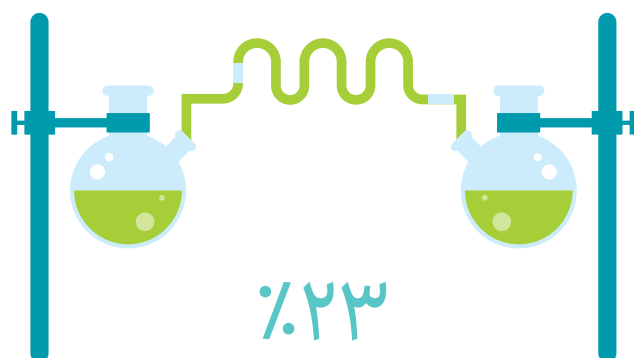
سهم انواع منابع تأمین مالی محصولات دارویی به جز خانوار (درصد)

● ۱۳۹۸ ● ۱۳۹۹



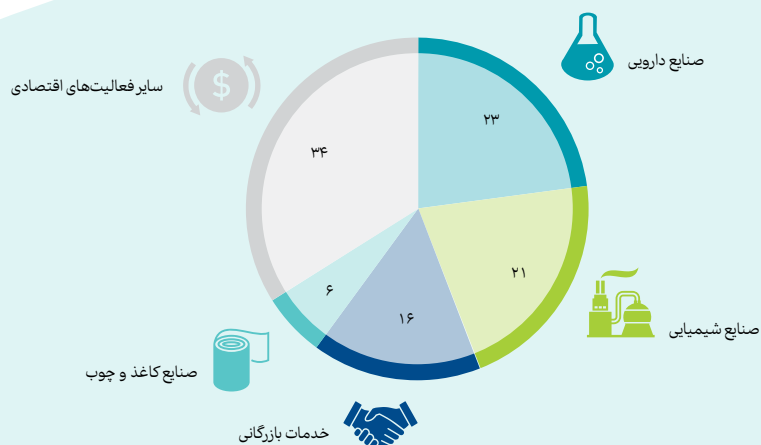
فعالیت‌های اقتصادی تأمین‌کننده محصولات دارویی

بنا به اطلاعات جدول داده ستانده اقتصاد ایران، صنایع ساخت مواد و فراورده‌های شیمیایی به‌عنوان مهم‌ترین تأمین‌کننده مواد اولیه صنایع داروسازی ۲۱ درصد از داده‌های صنعت دارو را به خود اختصاص داده است.



صنایع داروسازی هم‌افزایی درونی ۲۳ درصدی دارند و از محصولات و خدمات دیگر فعالان هم‌رسته نیز استفاده می‌کنند.

سهم داده‌های صنایع داروسازی به سایر فعالیت‌های اقتصادی (درصد)



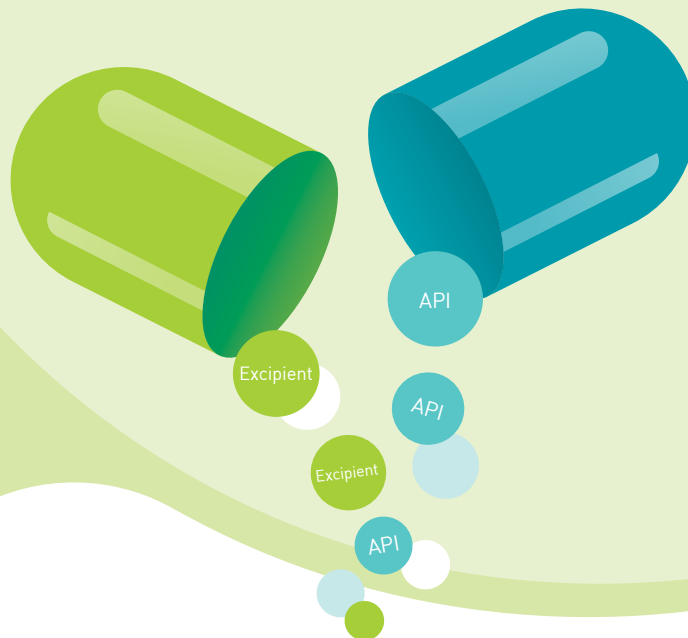
تحلیل زنجیره تأمین فیزیکی صنایع داروسازی

زنجیره تأمین صنایع داروسازی بسیار متنوع و طولانی است.

هر دارو از دو بخش اصلی

ماده مؤثره دارویی (API) و مواد جانبی (Excipient)

تشکیل شده است.



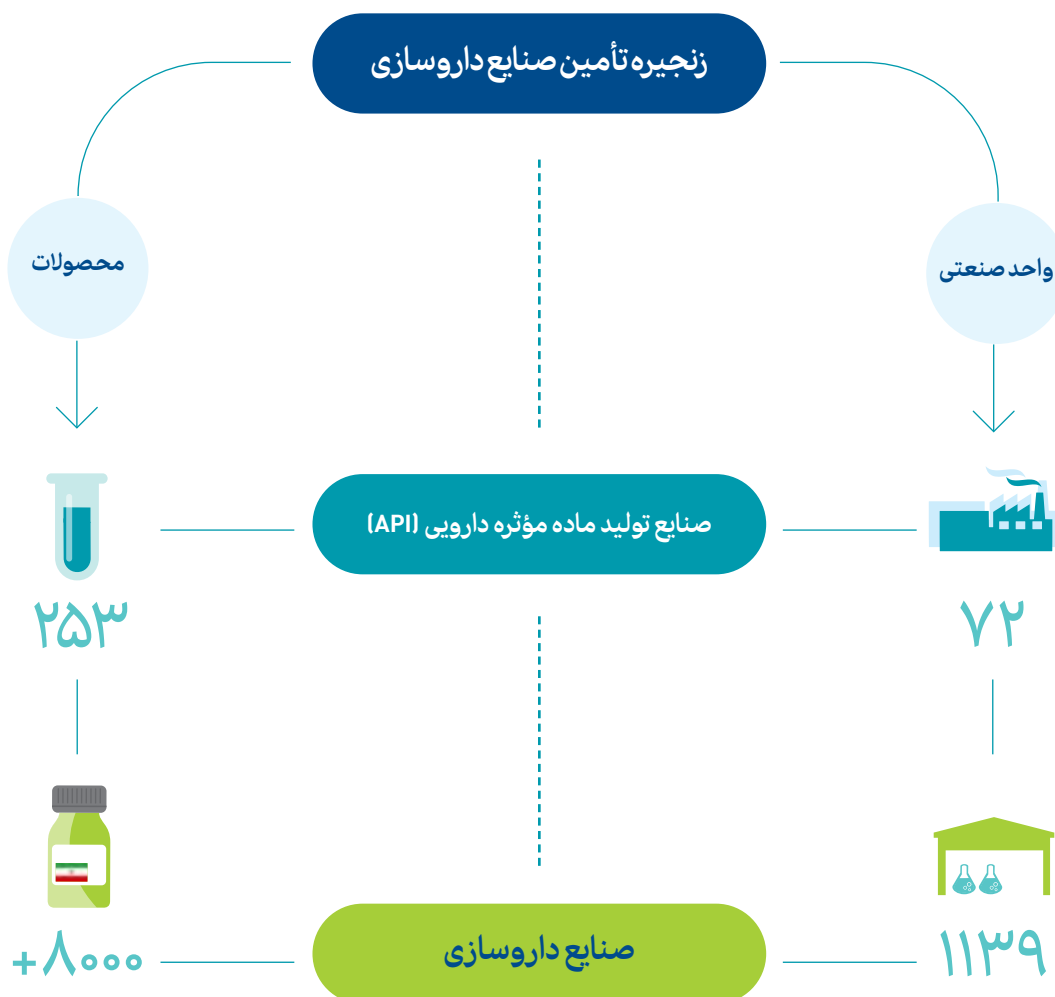
کارخانه‌های داروسازی برای تأمین این دو عنصر به زنجیره بالادستی تولیدکننده ماده اولیه صنایع داروسازی وابسته هستند. تولیدکنندگان ماده اولیه صنایع داروسازی نیز برای ساخت هر کدام از محصولات نیازمند دسترسی به طیف وسیعی از مواد شیمیایی سنتزی و زیستی هستند. این محصولات از خروجی پتروشیمی‌ها، محصولات حیوانی و نباتی و آزمایشگاه‌های تولید مواد شیمیایی آلی و معدنی تأمین می‌شوند.

بنابراین، حلقه‌های بالادستی صنایع دارویی به شدت با صنایع شیمیایی درهم‌تنیده است و تفکیک جداگانه زنجیره تأمین صنایع داروسازی از بین محصولات مختلف شیمیایی و تحلیل آن در این گزارش نمی‌گنجد. در نتیجه در این قسمت لایه آخر زنجیره تأمین بالادستی صنعت، صنایع تولیدکننده ماده مؤثره دارویی، مورد بررسی قرار گرفته است.

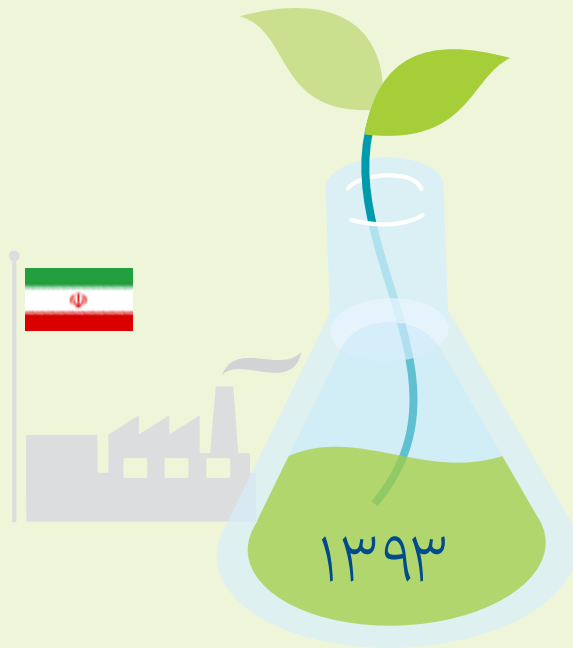
ذکر این نکته ضروری است که هلدینگ‌های اصلی و بزرگ تولیدکننده محصولات دارویی در ۱۰ سال اخیر به سرمایه‌گذاری گسترده در تولید مواد اولیه صنایع داروسازی پرداخته‌اند. بنابراین علاوه بر ترسیم وضعیت کلی زنجیره تأمین صنایع داروسازی، بررسی ادغامات عمودی بازیگران اصلی در زنجیره تأمین بالادستی صنعت ضروری است. ادغامات عمودی صنایع داروسازی محدود به زنجیره تأمین بالادستی نیست و تولیدکنندگان این صنعت دست به تأسیس شرکت‌های پخش و یکپارچه‌سازی زنجیره پایین‌دستی محصولات زده‌اند. در نهایت با تلفیق این دو حوزه می‌توان شبکه مالکیت هلدینگ‌های اصلی در طول زنجیره تأمین صنایع داروسازی را رصد کرد.

در حال حاضر ۷۲ واحد صنعتی در قالب ۵۰۶ خط تولید به عرضه بیش از ۲۵۳ ماده مؤثره صنایع دارویی می‌پردازند. محصولات این بخش در اختیار ۱۱۳۹ واحد صنعتی قرار می‌گیرد تا در قالب ۵۲۰۸ خط تولید به عرضه بیش از ۸۰۰۰ هزار محصول بپردازند.

زنجیره تأمین فیزیکی صنایع داروسازی و ماده مؤثره - تعداد واحدهای صنعتی و محصولات





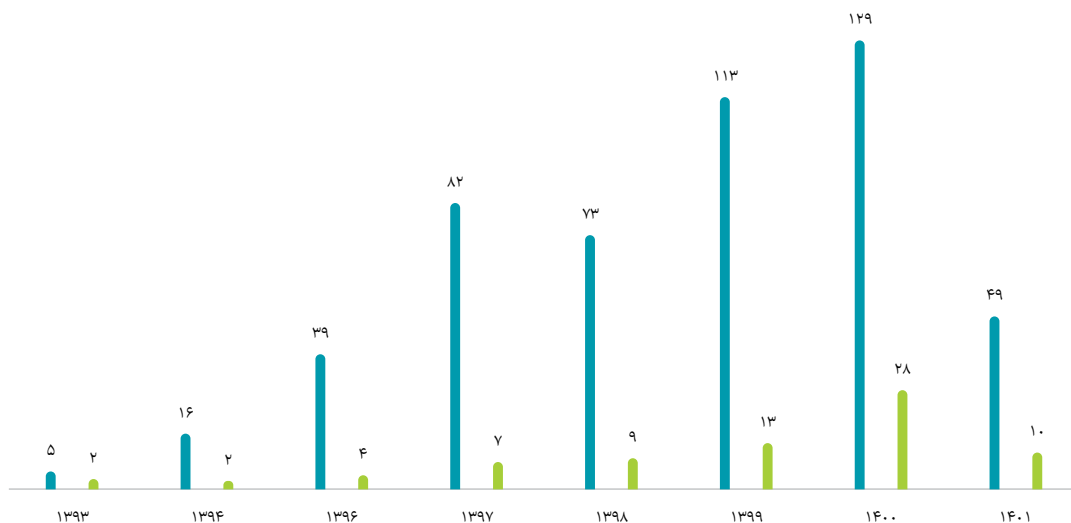


صنعت تولید ماده مؤثره
صنایع دارویی در ایران
نوپا است و از سال ۱۳۹۳
آغاز شده است.

سیر توسعه این صنعت تا سال ۱۴۰۰ صعودی بوده و در سال ۱۴۰۱ این روند وارد سیر نزولی شده است.

روند بهره‌برداری از صنایع تولید ماده مؤثره دارویی

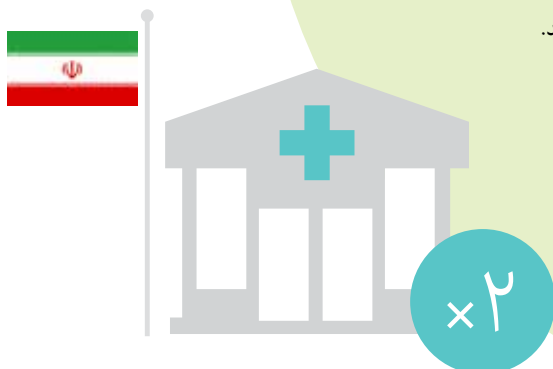
خطوط تولید ● واحدهای صنعتی



● وزارت صنعت، معدن و تجارت - واحدهای فعال

وضعیت داروخانه‌ها

در حال حاضر بیش از ۱۶۸۰۰ داروخانه در کشور به فعالیت می‌پردازند.

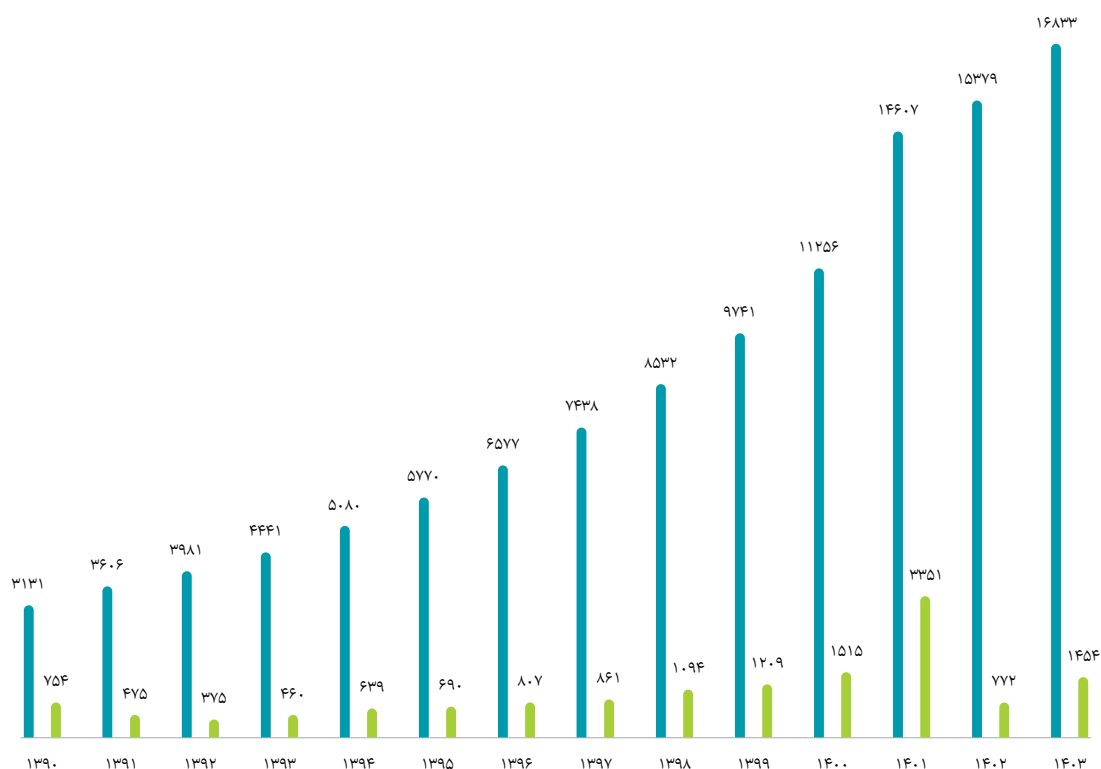


تعداد داروخانه‌های کشور
در پنج سال اخیر بیش از
دو برابر شده است.

این موضوع باعث افزایش رقابت، کاهش حاشیه سود و همچنین کاهش قدرت چانه زنی این بخش از زنجیره تأمین دارو در برابر شرکت‌های داروسازی و پخش دارو شده است.

تعداد داروخانه‌های موجود و تازه تأسیس کل کشور

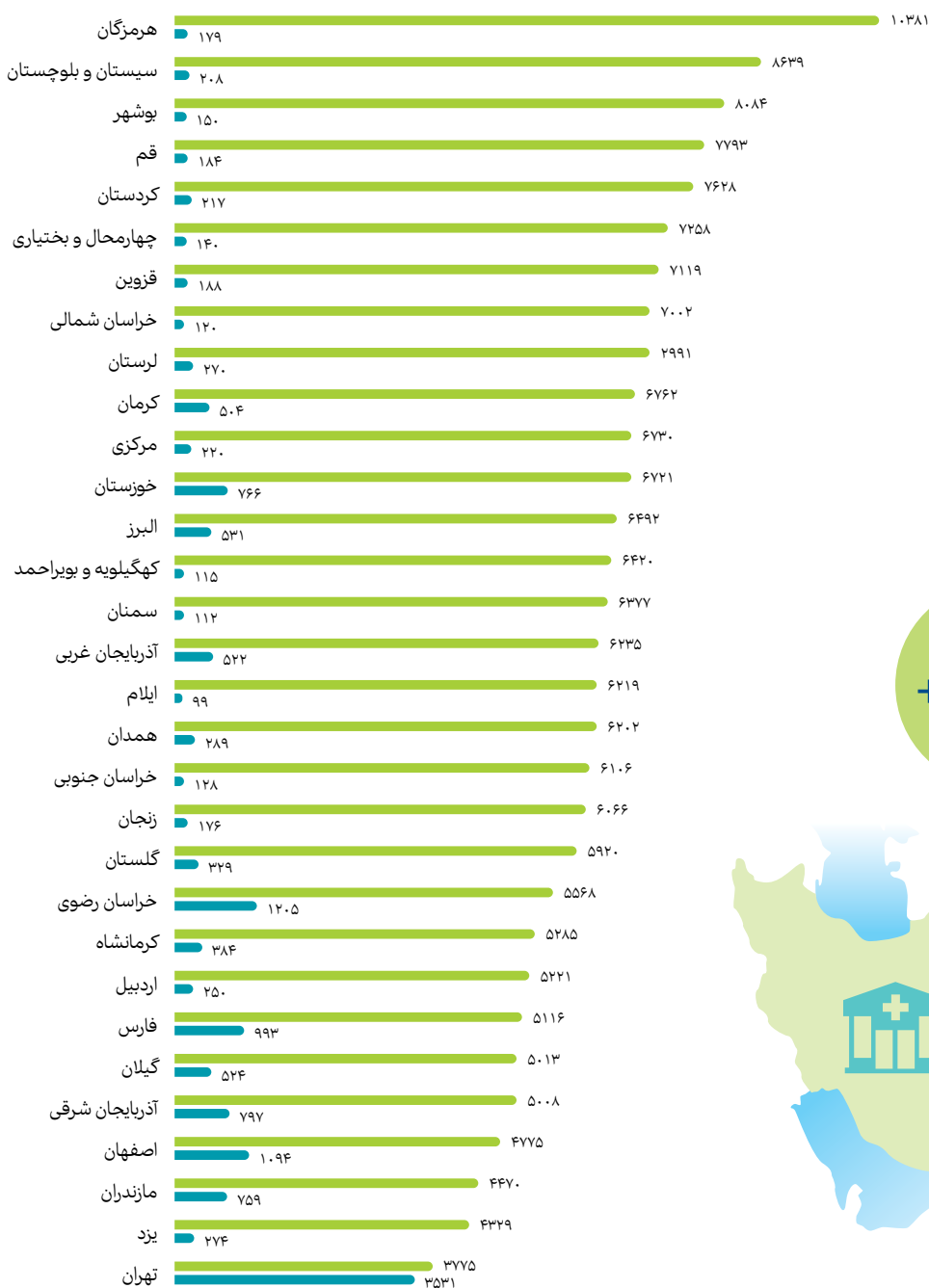
تعداد داروخانه‌ها ● داروخانه‌های تازه تأسیس ●



توزیع داروخانه‌ها در کشور متناسب با جمعیت و تقاضای دارو افزایش نیافته است. تعداد داروخانه‌های جدید در شهرهای بزرگ و مناطق برخوردار بسیار بیشتر از مناطق محروم و کم‌درآمد بوده است. امکان درآمدزایی از فروش مکمل‌های دارویی و محصولات آرایشی و بهداشتی یکی از دلایل اصلی تعمیق امکان دسترسی به داروخانه در مناطق مختلف بوده است.

تعداد داروخانه‌ها و سرانه جمعیتی هر داروخانه به تفکیک استان‌ها - ۱۴۰۲

● تعداد داروخانه‌ها ● سرانه جمعیتی هر داروخانه



+۱۶۸۰۰

در سال‌های گذشته، میانگین فروش داروخانه‌های کشور فاصله بسیاری با تورم عمومی کشور داشته است؛ بنابراین داروخانه‌ها با کاهش درآمد حقیقی مواجه بوده‌اند. این موضوع باعث شده است داروخانه‌ها به تعدیل نیروهای متخصص و کاهش هزینه‌های عملیاتی خود روی آورند. مدت زمان بدهی شرکت‌های بیمه به داروخانه‌ها در سه سال اخیر افزایش یافته است؛ بنابراین داروخانه‌ها با مشکل تأمین نقدینگی مواجه هستند.



مقایسه تورم سالانه و سرانه فروش داروخانه‌ها (درصد)

افزایش میانگین فروش داروخانه‌ها ● تورم سالانه ●





سود بازرگانی در زنجیره تأمین

سود بازرگانی یعنی فاصله قیمت خرید و فروش کالا، یکی از شاخص‌های اقتصادی برای تحلیل وضعیت بازیگران مختلف در طول زنجیره تأمین هر کالا است. در بازار دارو سود بازرگانی برای دو گروه بازیگر "شرکت‌های پخش" و "داروخانه‌ها" قابل ارزیابی است. سود بازرگانی شرکت‌های پخش و داروخانه‌ها در دو گروه کالایی داروهای وارداتی و داروهای تولید داخل متفاوت است.

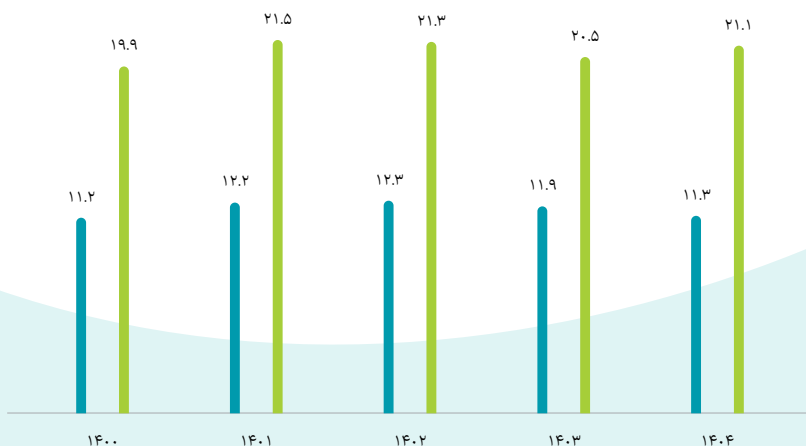


در بخش داروهای تولید داخل، در چهار سال اخیر متوسط سود بازرگانی برای شرکت‌های پخش و داروخانه‌ها به ترتیب ۱۲ و ۲۱ درصد بوده است.

این شاخص برای هر دو گروه بازیگران در طی سال‌های اخیر تقریباً ثابت بوده است.

میانگین سود بازرگانی برای شرکت‌های پخش و داروخانه‌ها - داروهای داخلی (درصد)

سود شرکت پخش ● سود داروخانه‌ها ●

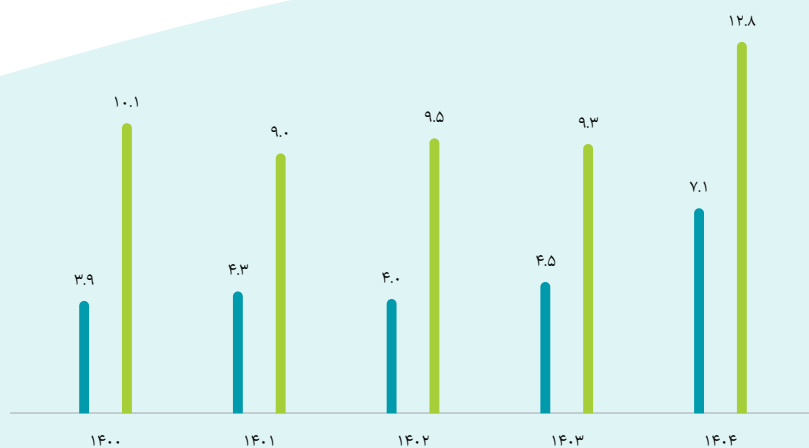




سود بازرگانی داروخانه‌ها و شرکت‌های پخش در گروه کالایی محصولات وارداتی بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ تقریباً ثابت بوده است. این شاخص برای داروخانه‌های و شرکت‌های پخش به ترتیب ۹.۵ و ۴.۲ درصد بوده است. اما این شاخص در سه‌ماهه اول سال ۱۴۰۴ تغییر کرده و برای داروخانه و شرکت‌های پخش به ترتیب به ۱۲.۸ و ۷.۱ درصد رسیده است.

میانگین سود بازرگانی برای شرکت‌های پخش و داروخانه‌ها - داروهای وارداتی (درصد)

سود داروخانه‌ها ● سود شرکت پخش ●



تجارت مواد اولیه صنایع داروسازی

واردات ماده مؤثره صنایع دارویی

در سال‌های اخیر و با اعمال تحریم‌های بین‌المللی و همچنین افزایش نرخ ارز، سهم داروهای وارداتی به کشور کاهش یافته است. تولیدکنندگان داخلی دارو با واردات ماده مؤثره به تولید محصولات مشابه و جایگزینی محصولات وارداتی مبادرت ورزیده‌اند. واردات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۶۵۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ به ۱۱۸۷ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۹۵۶ میلیون دلار رسیده است.

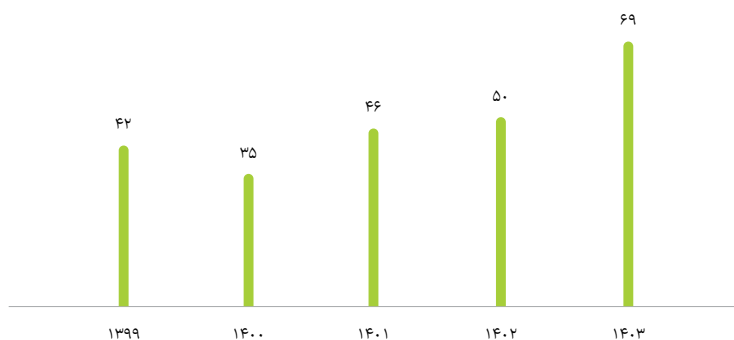
ارزش واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (میلیون دلار)



● گمرک جمهوری اسلامی ایران

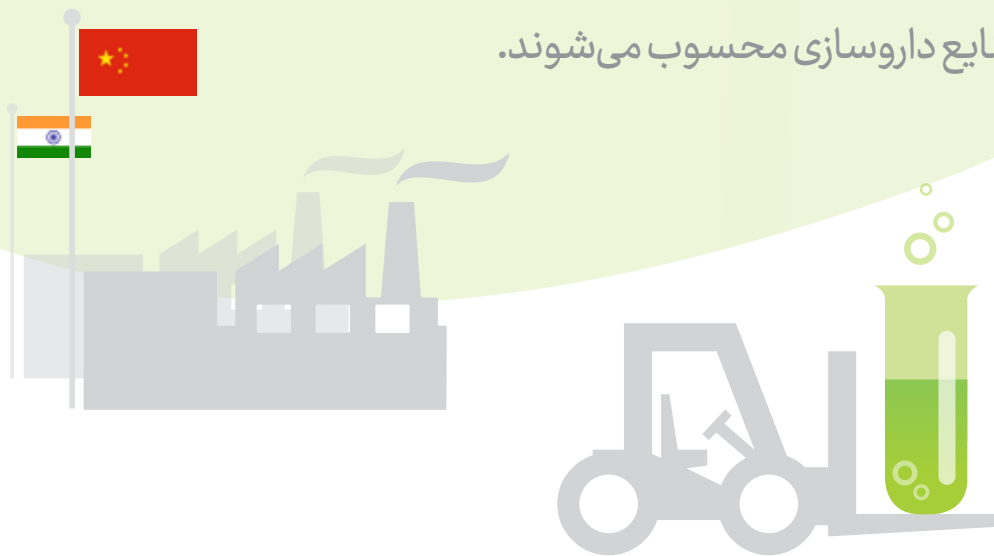
حجم واردات مواد اولیه داروسازی از ۶۵ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۳۵ هزار تن در سال ۱۴۰۰ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۶۹ هزار تن رسیده است.

حجم واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (هزار تن)



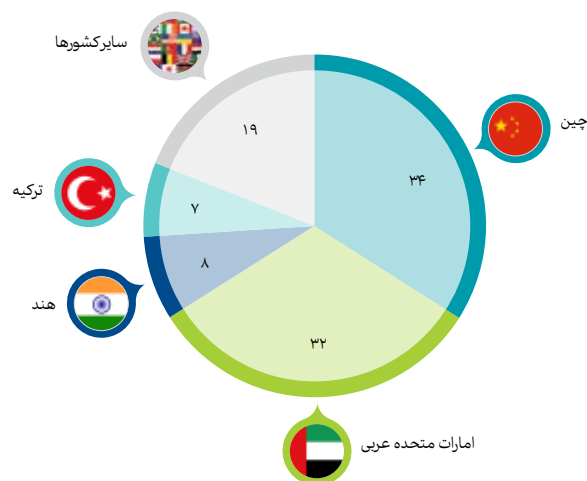
● گمرک جمهوری اسلامی ایران

کشورهای چین و هندوستان
مهم‌ترین تولیدکنندگان مواد اولیه
صنایع داروسازی محسوب می‌شوند.



اما دو کشور چین و امارات متحده عربی ۶۶ درصد از واردات مواد اولیه دارویی کشور را به خود اختصاص می‌دهند.

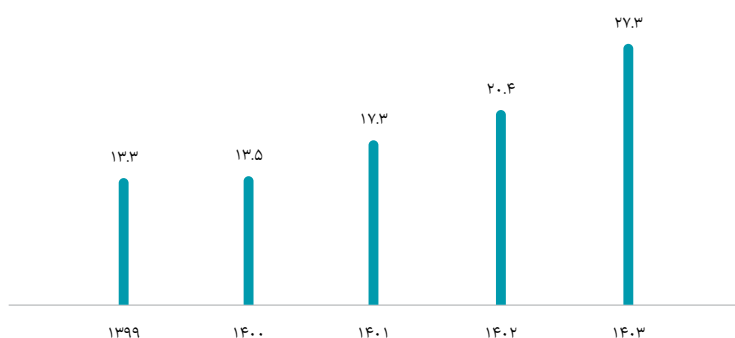
مبادی واردات ماده مؤثره صنایع دارویی - ۱۴۰۳ (درصد)



صادرات ماده مؤثره

صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۱۳.۳ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ به ۲۷.۳ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این شاخص نسبت به واردات یک میلیارد دلاری ماده مؤثره بسیار ناچیز است.

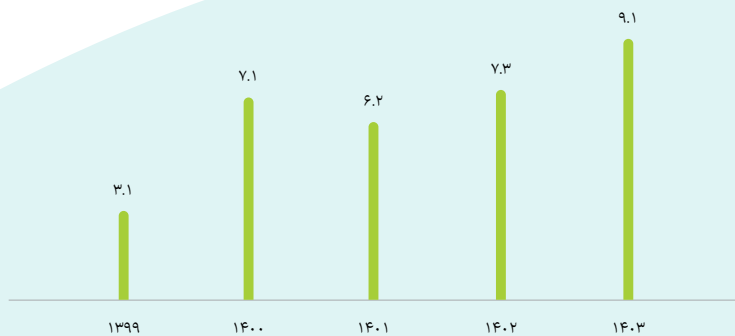
ارزش صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی (میلیون دلار)



● گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۳.۱ هزار تن در سال ۱۳۹۹ به ۹.۱ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (هزار تن)



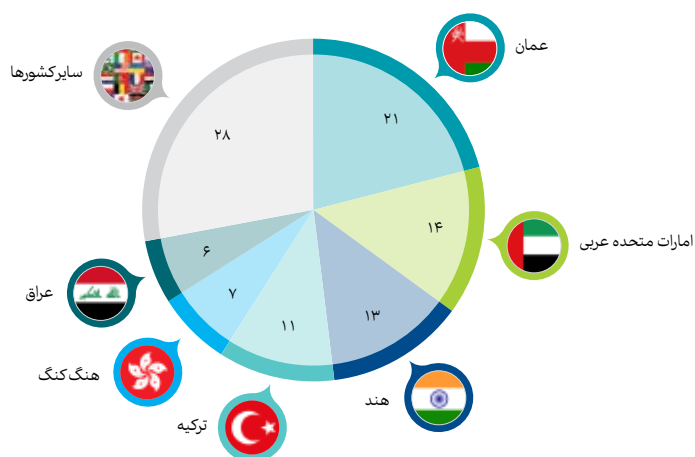
● گمرک جمهوری اسلامی ایران



کشورهای عمان، امارات متحده عربی،
هندوستان و ترکیه مهم‌ترین مقاصد
صادراتی مواد اولیه صنایع دارویی ایران در
سال ۱۴۰۳ به شمار می‌روند.



مقاصد صادراتی ماده مؤثره صنایع دارویی - ۱۴۰۳ (درصد)



رقابت و بازیگران اصلی

وضعیت کلی بنگاه‌های فعال



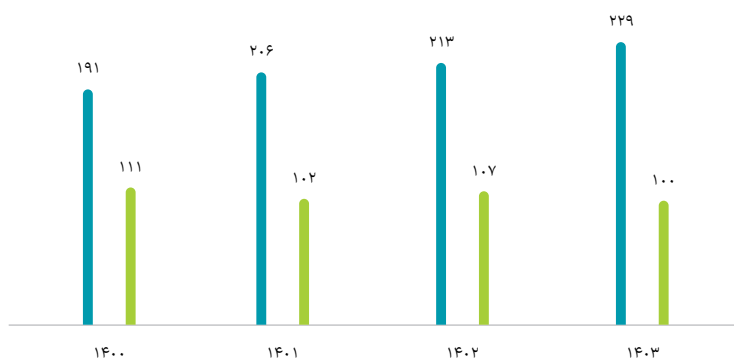
در حال حاضر ۵۲۰۸ خط تولید محصولات دارویی در قالب ۱۱۳۹ واحد صنعتی در کشور به فعالیت می‌پردازند. هر واحد تولیدی به طور متوسط ۴.۵ خط تولید فعال در اختیار دارد.

تأمین‌کنندگان دارو

شرکت‌های داروسازی صاحب پروانه در بازار ایران به طور هم‌زمان به تولید و واردات محصولات دارویی می‌پردازند. امر واردات از طریق شرکت‌های داروساز و سایر شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ‌های داروسازی انجام می‌شود. در سال‌های اخیر، تاب‌آوری شرکت‌های کوچک در فضای تحریم‌های بین‌المللی و افزایش نرخ ارز کاهش پیدا کرده و این امر باعث کاهش تعداد بازیگران این صنعت شده است. این وضعیت بر شرکت‌های تولیدکننده و واردکننده تأثیر متفاوتی داشته است. از طرفی تعداد شرکت‌های واردکننده کاهش پیدا کرده و از طرف دیگر تعداد شرکت‌های تولیدکننده دارو افزایش یافته است.

تعداد تولیدکنندگان و واردکنندگان دارو (شرکت)

تولیدکنندگان ● واردکنندگان ●

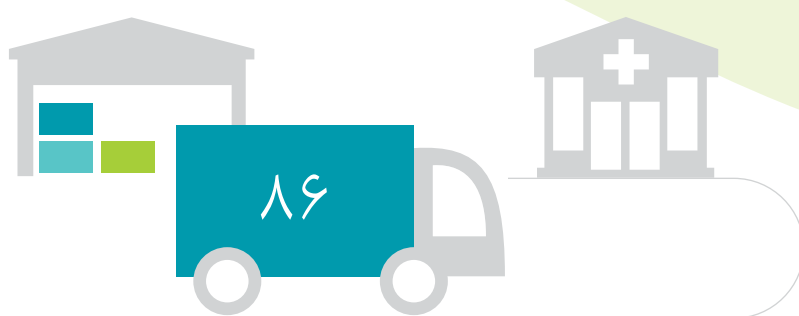


تعداد شرکت‌های پخش دارو از

۴۲ عدد در سال ۱۳۹۸ به

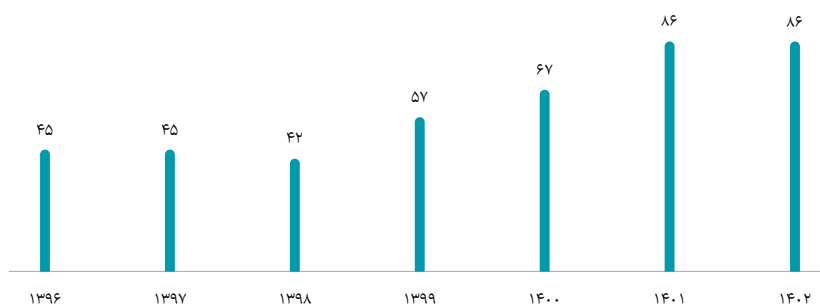
۸۶ شرکت در سال ۱۴۰۲

رسیده است.



شرکت‌های پخش دارویی به طور معمول زیرمجموعه هلدینگ‌های دارویی تولیدکننده و واردکننده دارویی قرار دارند. این نحوه ازادغام عمودی تا سطح توزیع بین داروخانه‌ها در صنایع داروسازی کشور به بهترین نحوه انجام شده است. این روش باعث تحکیم انحصار بازیگران اصلی و همچنین مدیریت هم‌زمان گردش نقدینگی در سطوح مختلف زنجیره تأمین می‌شود. فعالیت شرکت‌های پخش محدود به شرکت‌های تأمین‌کننده بالادستی تحت یک هلدینگ نیست و این شرکت‌ها به پخش محصولات شرکت‌های کوچک‌تر و همچنین رقبای بزرگ خود می‌پردازند.

تعداد شرکت‌های پخش فعال در بازار دارویی کشور



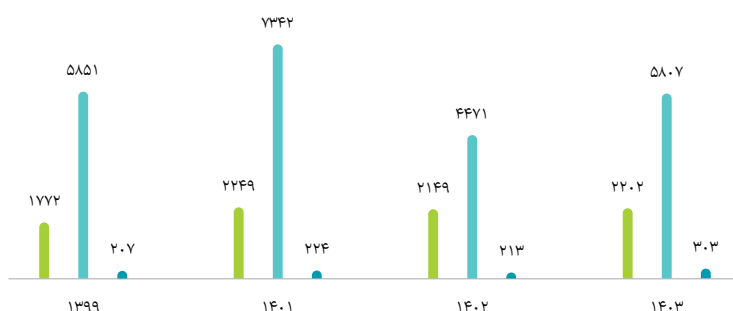
رقابت در بازار داروهای ژنریک

داروهای ژنریک مهم‌ترین بخش از بازار صنایع دارویی کشور را به خود اختصاص می‌دهند. این داروها دارای ترکیب و ماده مؤثره یکسانی هستند و توسط شرکت‌های مختلف و تحت برندهای گوناگون عرضه می‌شوند.

در سال ۱۴۰۱ تعداد داروهای ژنریک و برندهای موجود در بازار افزایش یافته و در مقابل تعداد تأمین‌کنندگان این داروها کاهش پیدا کرده است. در سال ۱۴۰۳ تعداد داروهای ژنریک تقریباً ثابت مانده، تعداد برندها کاهش یافته و تعداد شرکت‌های تأمین‌کنندگان افزایش یافته است.

نمای بازار داروهای ژنریک

تعداد داروهای ژنریک ● تعداد برندها ● تعداد تأمین‌کنندگان

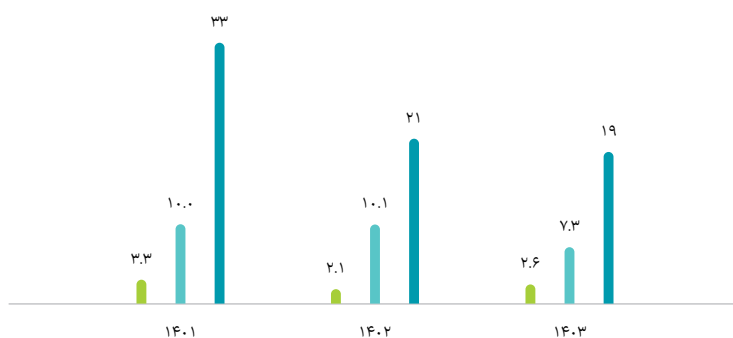


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

در سال‌های اخیر میانگین تعداد برندهای هر تأمین‌کننده و میانگین فعالان در هر داروی ژنریک کاهش یافته است. تعداد برندهای موجود برای داروهای ژنریک کاهش یافته است؛ بنابراین با افزایش میانگین تعداد برندهای هر داروی ژنریک از ۳.۳ به ۲.۶ برند می‌توان نتیجه‌گیری کرد که رقابت در عرصه داروهای ژنریک کاهش پیدا کرده است.

شاخص‌های رقابتی در بازار داروهای ژنریک

میانگین تعداد برندهای هر تولیدکننده ● میانگین فعالان هر داروی ژنریک ● نسبت برند به ژنریک

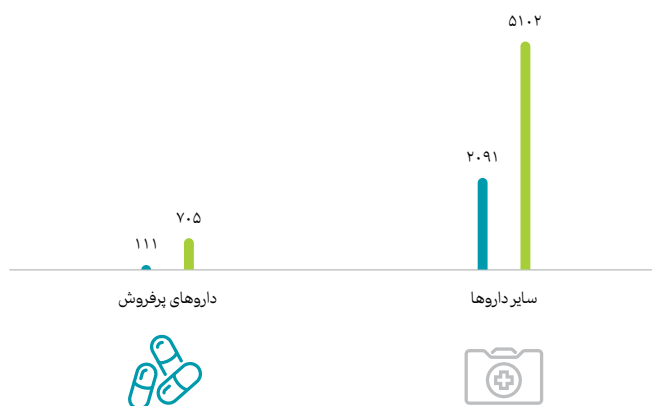


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

سطح رقابت در داروهای ژنریک بین داروهای پرفروش و سایر داروها نیز متفاوت است. در حال حاضر از بین ۲۲۰۲ داروهای ژنریک موجود در کشور، ارزش فروش ۱۱۱ داروی ژنریک نیمی از بازار این محصولات در کشور را شامل می‌شود.

تعداد داروهای ژنریک و برندهای مرتبط به تفکیک داروهای پرفروش و سایر داروها - ۱۳۹۹

تعداد برندها ● تعداد ژنریک ●

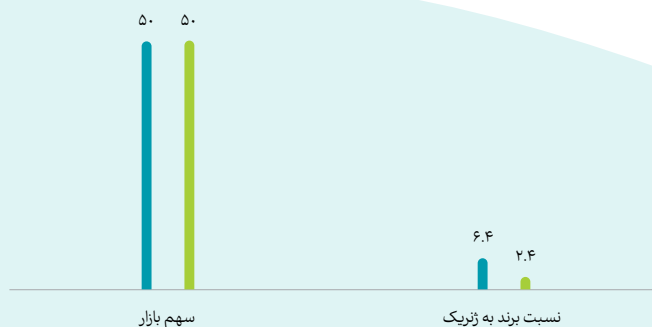


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

میانگین تعداد برندهای هر داروی ژنریک در داروهای پرفروش تقریباً سه برابر سایر داروهای ژنریک است.

سهم بازار و نسبت برند به ژنریک در داروهای پرفروش و سایر داروها - ۱۳۹۹

سایر داروها ● داروهای پرفروش ●

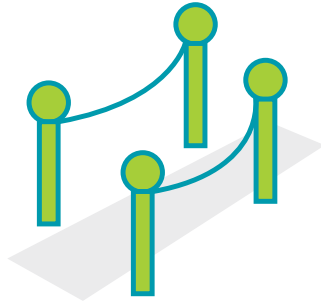


● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

خدمات ممتاز بانک سامان برای فعالان حوزه صنایع دارویی

۱- چابک‌سازی عملیات بانکی

بانک سامان با تأسیس و راه‌اندازی مدیریت بانکداری شرکتی خود، در چابک‌سازی هرچه بیشتر عملیات بانکی قدم برداشته است که از آن جمله می‌توان به ارائه خدمات مشاوره‌ای در حوزه تأمین مالی از طریق اختصاص بانکدار به شرکت نام برد به‌نحوی که بانکدار تمامی امور شرکت را در حوزه‌های مختلف، هماهنگ و پیگیری خواهد کرد. این مدیریت با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی و سیاسی کشور دغدغه اصلی خود را به طور خاص ارائه راهکارهای سریع و مناسب در تمامی حوزه‌های بانکی به فعالان این حوزه قرار داده است.



۲- ارزش

بانک سامان تلاش کرده است تا با ارائه خدمات پرداخت‌های بین‌المللی با بهره‌گیری از روابط کارگزاری گسترده بانکی در اروپا و سایر کشورها با حداقل هزینه و در سریع‌ترین زمان ممکن از طریق منشأهای مختلف بانکی، در جهت تهیه و ارسال به‌موقع ارز در صرافی سامان اقدام کند تا این دغدغه فعالان صنایع دارویی مرتفع شود.



۳- تأمین نقدینگی

- پرداخت تسهیلات ریالی در قالب عقود مختلف به‌منظور تأمین سرمایه‌گذاری برای خریدهای داخلی و خارجی
- تأمین مالی پروژه‌های واحدهای تولیدی در قالب تسهیلات بلندمدت



۴- دوره وصول مطالبات

وجود مشکلات و موانع یادشده باعث شد تا بانک سامان اقدام به طراحی و پیاده‌سازی محصول اعتباری جدیدی با عنوان «طرح پیوند» کند تا ضمن برطرف کردن این دغدغه، میزان آسیب‌پذیری شرکت‌های پخش در این زمینه را نیز کاهش دهد.



طرح پیوند

در این محصول، بانک تسهیلات سرمایه در گردش را به داروخانه‌ها اعطا می‌کند تا نسبت به خرید دارو به صورت نقدی از شرکت‌های پخش، اقدام کنند که به این ترتیب تسویه با شرکت‌های پخش دارو به صورت نقد و آنلاین انجام می‌شود.

استفاده از طرح پیوند چه مزایایی برای شرکت‌های پخش دارد؟



تسهیلات پیوند را چگونه درخواست کنید؟

در صورت علاقه‌مندی به استفاده از این طرح توسط شرکت‌های پخش طرف قرارداد، می‌توانید با مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان تماس بگیرید.

۵- تنخواه کارت

شما می‌توانید با دریافت محصول تنخواه‌کارت به تعداد موردنیاز، کارت تنخواهداری روی سپرده شرکت (سپرده حقوقی) یا سپرده خودتان (سپرده حقیقی) دریافت کرده و برای انجام عملیات روزانه‌تان این کارت‌ها را به تنخواه‌داران خود بسپارید. برای مدیریت کارت‌ها و انجام عملیات شارژ و دشارژ کارت‌ها و همچنین آگاهی از مانده و صورت‌حساب کارت‌ها یک پنل اینترنتی (منوی سیگما در نت‌بانک سامان) در اختیار شما قرار می‌گیرد.



مزایای تنخواه‌کارت

- شفافیت در عملیات تنخواهداری
- شارژ آسان تنخواه‌کارت‌ها
- پنل اینترنتی مدیریت کارت‌ها (منوی سیگما)
- عدم نیاز به استفاده از حساب‌های شخصی تنخواه‌داران
- دریافت صورت‌حساب

تنخواه‌کارت‌ها چه امکاناتی دارند؟

تنخواه‌کارت صرفاً از طریق سپرده اصلی شارژ شده و دارندگان کارت‌ها می‌توانند تا سقف شارژهای تعلق‌گرفته به آن‌ها مصرف کنند. کارت‌های تنخواه به سپرده اصلی تنخواه متصل بوده و تا زمانی که دارندگان کارت اقدام به مصرف مبلغ شارژشده کارت نکنند، از موجودی سپرده اصلی تنخواه شرکت مبلغی کسر نمی‌شود. تنخواه‌داران می‌توانند برای استفاده از موجودی کارت‌ها از این روش‌ها استفاده کنند:

پرداخت قبوض بدون نیاز به رمزپویا
و خرید شارژ

خرید از پاپانه‌های فروشگاه‌های
و سایت‌های خرید اینترنتی





خدمات بانک سامان را چگونه درخواست کنید؟

در صورت علاقه‌مندی به استفاده از این خدمات، می‌توانید با مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان تماس حاصل کنید.

ارتباط با ما

برای کسب اطلاعات بیشتر به شعب بانک سامان بیايید یا با شماره ۶۴۲۲ - ۰۲۱ تماس بگیرید.

منابع

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - www.cbi.ir
۲. سازمان غذا و دارو - www.fda.gov.ir
۳. مرکز آمار ایران - www.amar.org
۴. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - www.behdasht.gov.ir
۵. وزارت صنعت، معدن و تجارت - www.mimt.gov.ir
6. www.statista.com



باشماه‌تیم

مرکز سامان ارتباط: ۰۲۱-۶۴۲۲

www.sb24.ir/corporate